

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Fazil Məmmədovun
200 "kitayski
roza" istixanası
üzə çıxdı
yazısı səh.6-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 8 yanvar 2018-ci il Bazar ertəsi № 3 (6892) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Ölkədə kağız qıtlığı yaşanır

Qəzetlər çətin
durumda; ekspertlər
problemdən çıxış
yolu təklif elədilər...

yazısı səh.3-də

Bəxtiyar Hacıyevlə Əli Kərimlinin status davası

yazısı səh.4-də

Əməkdaşımız prezidentin tənqid, ərəblərinə "işğal" etdiyi məkandan yazır

yazısı səh.15-də

Ermənistanda Sərkisyan rejiminin reytinqi 9%-ə düşüb

yazısı səh.11-də

"İtkin düşən alpinistlər bu hallarda sağ qala bilər..." - rəylər

yazısı səh.10-da

ABŞ-ın Rusiyaya "bədəl ödəyəcəksiniz" təhdidi Azərbaycana da tuta bilərmi?

yazısı səh.14-də

Valyutadəyişmə məntəqələrinin açılışı ilə bağlı iki fərqli ekspert rəyi

yazısı səh.12-də

Gürcüstan Azərbaycandakı gürcülərə ikili vətəndaşlıq verir

yazısı səh.4-də

Tibbi zəlildə özbaşına istifadə ölümə gətirə bilər - həkimdən xəbərdarlıq

yazısı səh.13-də

Bakının balans siyasəti üçün qəfil təhdidlər İKİ DOST ARASINDA SİXILAN

AZƏRBAYCAN - ÇƏTİN SEÇİM

2018-lə bağlı ilginç iddia; türkiyəli ekspert: "Bakının İsrailə yaxınlaşmağa davam etməsi iki qardaş ölkənin münasibətlərinə problem yarada bilər"; yanvarın 19-da ABŞ-ın açıqlayacağı hərbi strategiyanın Azərbaycana da dəxli var, çünki...

yazısı səh.8-də

İsa Qəmbərin
sensasion
məqaləsinə
fərqli
reaksiyalar

yazısı səh.3-də

Fazil Mustafa:
"Yaxın vaxtlarda
rejim dəyişikliyi ilə
bağlı əlamətlər
hiss olunmur"

yazısı səh.7-də

Qubad İbadoğlu:
"Heç kim mənə
siyasi
fəaliyyətdən
çəkindirə
bilməz"

yazısı səh.5-də

Dilimiz dünyanın ən çətin dilləri sırasında

Xarici Xidmət İnstitutu (FSİ) ingilis dilinin daşıyıcısı tərəfindən digər dillərin öyrənilməsinə sərf edilən təxmini vaxt əsasında dillərin siyahısını hazırlayıb. Oxu.az-ın xəbərinə görə, Azərbaycan dili ingilisdilli auditoriya üçün dünyanın ən çətin dillərindən biri kimi müəyyən edilərək dördüncü kateqoriyaya yerləşdirilib.

Siyahının müəllifləri 61 xalqın dilini öyrənmə müddətindən asılı olaraq beş kateqoriyaya bölüblər.

Tədqiqatlara əsasən, I kateqoriyaya ingilis dilinə yaxın olan 10 dil daxil edilib. Onların öyrənilməsi üçün 23-24 həftə lazımdır. Buraya afrikaans (holland dilində dialekt), norveç, flamand, Danimarka, portuqal, ruman, ispan, isveç, fransız və italyan dilləri daxildir.

II kateqoriyaya təkəcə alman dili düşüb - 30 həftə.

III kateqoriyada üç dil var. Ekspertlər hesab edirlər ki, ingilislər 36 həftəyə İndoneziya, malay və suaxili dillərini öyrənmə bilirlər.

Dördüncü kateqoriyada Azərbaycan, türk, rus, Ukrayna, serb, fin, gürcü və erməni dilləri daxil olmaqla ümumilikdə 40 dil var. İngilislər bu dilləri öyrənmək üçün 44 həftə sərf edəcəklər.

Və nəhayət ingilislər üçün ən çətin sayılan beşinci kateqoriyada iki çin dialekti, həmçinin ərəb, yapon və koreya dilləri daxil edilib. Bu dilləri öyrənmək istəyənlərə 88 həftə və ya 2200 saat lazım olacaq.

Bu ölkədə marketləri hərbcilər qoruyacaq

Venesuelada hərbcilər və polis əməkdaşları supermarketlərin girişini mühafizə edir. APA-nın "Alman dalgası" radiosuna istinadən verdiyi məlumata görə, buna səbəb paytaxt Karakasdan 460 km cənubda yerləşən Kaykar şəhərində 20 mağazanın talan edilməsi və 48 nəfərin saxlanması, o cümlədən qeyri-rəsmi məlumatlara görə, 2 nəfərin ölməsi olub.

Yanvarın 6-da şəhərlərdə, əsasən də Karakasda supermarketlərin mühafizəsinə hərbcilər və polis əməkdaşları cəlb edilib.

Qeyd edək ki, Venesuelada güclü inflyasiya və büdcədə xaricdən mal alınması üçün vəsait çatışmazlığı səbəbindən kəskin ərzaq qıtlığı müşahidə olunur. Vətəndaşların əməkhaqqı hətta əsas ərzaq məhsullarının alınmasına da yetmir. Hakimiyyət ölkənin 26 ən məşhur supermarket şəbəkəsinə bir sıra ərzaq məhsullarının qiymətinin aşağı salınması barədə tapşırıq verib. Bundan sonra mağazaların qarşısında uzun növbə yaranıb.

Dini radikalizmə qarşı layihənin yekun tədbiri keçirilib

Dünya Abbasının Azərbaycan Prezidenti yanında Gənclər Fondunun maliyyə dəstəyi ilə həyata keçirdiyi "Gənclər arasında dini radikalizmin qarşısının alınması və gender bərabərliyinin möhkəmləndirilməsi" layihəsi çərçivəsində yekun tədbir keçirilib.

30-dan çox gəncin qatıldığı tədbiri giriş sözü ilə layihə rəhbəri Dünya Abbası açaraq, qonaqlara layihə ilə bağlı məlumat verib və mövzunun aktuallığını vurğulayıb. Bildirib ki, 3 aylıq layihə 3 mərhələdə həyata keçirilib. Birinci mərhələdə 4 tanınmış ekspertlə videomüsahibə alınıb, veriliş hazırlanaraq musavat.com saytında yayımlanıb. İkinci mərhələdə Bakı və Bakıtrafi kəndlərdə yaşayan 300 nəfər gənc arasında dini radikalizm və gender münasibətləri mövzusunda sorğu keçirilib. Üçüncü mərhələdə isə layihənin yekun tədbiri baş tutub.

Layihədə qoyulan problemin hazırda cəmiyyətin ən böyük bəlası olduğunu vurğulayan Dünya Abbası gənclərin hər iki mövzuda maarifləndirilməsinə çox böyük ehtiyac olduğunu və layihənin bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərdən biri olduğunu qeyd edib.

Daha sonra söz alan layihənin eksperti Günay Hüseyn 300 nəfər arasında keçirilən sorğunun nəticələri haqqında məlumat verib, cəmiyyətdə dini radikalizmə beləsinin yaratdığı problemlərə toxunub. Çıxışında gender problemlərində də bəhs edən layihə eksperti idarə

rətmənin yüksək vəzifələrində qadınların təmsil olunmamasına toxunub və burada cəmiyyətdə mövcud olan stereotiplərin də rol oynadığını qeyd edib.

Tədbirdə çıxış edən şərqşünas Pərviz Ağazadə, "Bizim Gənclik" İctimai Birliyinin sədri Sona Əlizadə və "Yuva" İctimai Birliyinin üzvü Səbi

nə Nəbizadə və digərləri dini radikalizmin cəmiyyətə vurduğu ziyandan, eləcə də gender münasibətlərinə təsirindən danışıblar. Sonda mövzu gənclərin müzakirəsinə verilib və iştirakçıların çıxışları ilə davam edib.

Q Nərgiz LİFTİYEVA
Məğrur MƏRD
Fotolar müəllifindir

Goranboyda tapılan çecən qadınla bağlı ilginç fakt

Daxili İşlər Nazirliyi (DİN) Goranboyda tapılan 104 yaşlı çecən qadınla bağlı məsələyə aydınlıq gətirib. Bu barədə APA-ya açıqlama verən DİN mətbuat xidmətinin rəhbəri Ehsan Zahidov bildirib ki, 2017-ci il dekabrın 23-də Goranboy Rayon Polis Şöbəsinin əməkdaşları rayon ərazisində küçədə köməksiz vəziyyətdə olan bir ahi qadını aşkar ediblər.

Həmin qadının üzərində şəxsiyyətini təsdiq edən heç bir sənəd olmayıb. Qadın müayinədən keçirilmək üçün rayon xəstəxanasına yerləşdirilib. Qadına 3 gün xəstəxanada tibbi yardım göstərilib, daha sonra "Təmiz Dünya" ictimai birliyinin Bakdakı sığınacağına təhvil verilib. Polis əməkdaşlarının onunla apardığı söhbət zamanı özünü Mədinə Əliyeva kimi təqdim edən qadın 1913-cü ildə Dağıstanın Xasavyurt rayonunda anadan olduğunu və milliyətçə çecən olduğunu bildirdi. Dərhal məsələ ilə bağlı araşdırmalara başlanılıb. Dağıstana və Çeçenistana müvafiq sorğular

göndərilib. Rusiya hüquq-mühafizə orqanları sorğuya cavab olaraq bu təvəllüd, ad və familiyada vətəndaşlarının olmadığını bildirdilər. Qadının özü haqqında dediklərinin heç biri təsdiqini tapmayıb. Həmçinin, Dövlət Sərhəd Xidməti ilə birgə araşdırma aparılıb, bu ad və familiyada şəxsin ölkəyə giriş-çıxışının olmadığı məlum olub. Qadının rabitəsiz danışıq onun səhhətində psixoloji cəhətdən ciddi problemlərin olduğu qənaətinin yaradıldı.

E. Zahidov bildirib ki, bütün bunlara baxmayaraq, həmin məsələ DİN-in rəhbərliyinin nəzarətindədir. Hər gün

DİN əməkdaşları sığınacaqda olan qadına baş çəkirlər. Hətta nazirliyin əməkdaşları həmin qadına ərzaq yardımı da aparıb, lakin sığınacaqda bu ərzaq yardımı qəbul edilməyib. Hazırda həmin qadının şəxsiyyətinin müəyyənləşdirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlər davam etdirilir.

ABŞ senatoru: "SSRİ kimi dəhşətli sona doğru gedirik"

"ABŞ-ın günü-gündən artan hərbi xərcləri sonda sistemin çökməsinə və Sovet İttifaqının son günlərindəki kimi yarıb kül olmasına gətirib çıxaracaq". Teleqraf.com xəbər verir ki, bunu "Russia Today" telekanalına açıqlamasında ABŞ-da sabiq prezidentliyə namizəd, eks-senator Ron Paul deyib.

O bildirib ki, ABŞ Prezidenti Donald Trampın iqtisadi bilikləri bu dəhşətli sonda qaçmağa imkan verməyəcək.

"Sovet sistemindəki kimi ani və dəhşətli sona doğru irəliləyirik. O zaman sovetlərdən bir neçə dövlət ayrılışdı. Bizim ştatlarımız ayrılmayacaq, amma dünyadakı imperatorluğumuzun sonu çatacaq.

Son günlər ABŞ-ı və digər ölkələrdəki nüfuzumuzu ayaqda saxlamaq üçün külli miqdarda pul xərcləyirik. Silah gücünə bəzi ölkələrə sanksiya tətbiq edirik. Bu isə sonumuzun çatması deməkdir".

Deputat toy məclisinə dəstək oldu

Milli Məclisin Əmək və Sosial-Siyasət komitəsinin sədri Hacı Rəcəbli bu günlərdə Lənkəranda iki sosial durumu çətin olan gəncin ailə həyatı qurmasına dəstək olub. Modern.az xəbər verir ki, deputatın xeyir-duası və bilavasitə dəstəyi ilə baş tutan bu toy şənliyində deputatın ailə üzvləri, qohumlar və yaxın dostları da iştirak ediblər.

Toy şənliyini giriş sözü ilə açan Hacı Rəcəbli ilk öncə yeni ailə quran gənclərə xoşbəxtlik arzulayıb. Qeyd edib ki, Azərbaycanda ailə cəmiyyətin əsasıdır. Ailədə qarşılıqlı anlaşma, güzəştə getmək, mənəvi tərbiyə, zəhmətsevərlik, şükranlıq, qənaətcilik və digər amillər uğurların və bütövlüyün əsasıdır. Sonda deputat qonaqlarla birlikdə yeni ailə quran cütlüyə bir daha xeyir-dua verib və şənlikdə feal iştirak edib.

Ölkədə ciddi şəkildə qəzet kağızı qıtlığı yaranıb. Nəticədə yanvarın 7-də ölkədə fəaliyyət göstərən qəzetlərin çapında problem yaşanıb. Bildirilir ki, bəzi qəzetlər yarı tirajla çap olunub, bəziləri isə ümumiyyətlə çapa gedə bilməyib.

Mətbəə işi ilə məşğul olan mütəxəssislər "Yeni Müsavat"ı bildiriblər ki, hazırda əksər nəşriyyatlarda kağız yox səviyyəsinə düşüb.

"Məlum olduğu kimi, ölkəyə əsasən kağız Rusiya və Ukraynadan gəlir. Bu ölkələrdə isə həm Yeni il tətilinin uzun çəkməsi, həm də qiymət artımının gözlənilməsi zavodların işində dəyişiklik yaradıb. Belə ki, qiymət artımı gözlənilirdi üçün zavodlar Yeni ildən öncə ödənişləri qəbul etməyiblər. Qiymət artımından sonra isə sifarişlər qəbul edilsə belə, kağızın göndərilməsi 2 həftəyə qədər zaman alır. Ona görə də mətbəələrdə hazırda ehtiyat kağızlar tükənməkdədir".

Ekspertlər bildirirlər ki, bu hallara hazır olmaq üçün ölkədə kağız ehtiyatı təəssüf ki, mövcud deyil.

"Yeni Müsavat"ı danışan iqtisadçı Natiq Cəfəri də qeyd edib ki, Azərbaycan indiyə qədər

Ölkədə kağız qıtlığı yaşanır

Qəzetlər çətin durumda; ekspertlər problemdən çıxış yolu təklif elədilər...

kağız istehsalına başlamalı idi: "Əslində kağız istehsalı çox sadə bir modelidir. 150 ildən çoxdur ki, dünyada artıq bunun istehsalında primitiv yoldan ən müasir texnologiyaya qədər keçilib. Azərbaycanda isə istehsalı qura bilməmişik. Qonşu ölkələrdən, əsasən də Rusiyadan asılı olunmayıb. Bəli, ölkədə kağız ehtiyatı yoxdur. Nəticədə xaricdən asılılığımız qalmaqdadır. Hazırda qıtlığın yaranmasına səbəb isə, ola bilər ki, qiymət dəyi-

şiklikləri ilə bağlıdır. Çünki son zamanlar qiymətin artacağı ilə yaxın ətraf ölkələrdə siqnallar var idi. O cümlədən də Rusiyadan da ilin sonunda belə bir bəyanatlar səsləndirildi ki, istehsal xərcləri artdığı üçün kağızın qiymətini qaldıra bilərlər. Mümkündür ki, bu artım baş verib və hələ də yeni qiymətlərə uyğunlaşılıb, ölkəyə kağız ixrac etmirlər. Strateji olaraq Azərbaycan özü çox da böyük xərc və yeniliklər tələb etməyən kağız istehsalına başlamalıdır. Bu, çox vacib məsələdir. Xammal almaq olar, daxili resursların hesabına da bir qisim problemin həlli mümkündür.

Azərbaycanın meşə örtüyü azdırsa, Rusiyadan hazır kağızı yox, xammal kimi ağac almaq daha əlverişlidir. Bu, həm də ucuz başa gələr. Eyni zamanda yerli istehsal, əlavə iş yerlərinin də yaranmasına səbəb olar. Sabah elə situasiya yaranar ki, Rusiya bizə kağız satmaqdan imtina edər. Nəticədə başqa ölkələrə çıxış əldə etmək, kağız ölkəyə daha baha qiymətə gətirmək məcburiyyətində qalar. Azərbaycan ikinci istehsalın təşkil edilməsi üçün də imkanlar var. Hələ sovetlər dövründə xatırlayın ki, məktəblərdə bizi makalaturaya yığımına cəlb edirdilər. Yeni

kağız məmulatlarını dəfələrlə təkrar istehsal etmək mümkündür. Ən azından ölkədə makalaturanın yığımından da xammal kimi istifadə edib, yeni bir zavodun, istehsal sahəsinin açılmasını təşkil etmək olar. Buna ehtiyac var".

Qeyd edək ki, "Yeni Müsavat" qəzeti də 8 yanvar üçün çapa hazırlanan zaman mətbəələrdə qəzet kağızının qıtlığı ilə üzləşib.

□ Əli Rais
"Yeni Müsavat"

İsa Qəmbərin sensasion məqaləsinə fərqli reaksiyalar

Hikmət Hacızadə: "Liberal" qanadının bütün üzvləri deyirdilər ki, bizi qıracaqlar"
Nemət Pənahlı: "SSRİ-nin hər variantda əl atacağını bildirdik, amma geri dönmək zamanı deyildi"

Azərbaycan parlamentinin və Müsavat Partiyasının sabiq rəhbəri, MSDM-in başqanı İsa Qəmbərin öz Facebook səhifəsində 28 il öncənin 6 yanvar tarixi ilə bağlı paylaşdığı məqalə rezonans doğurub. Məqalədə məlum olur ki, İsa bəy məlum 20 Yanvar faciəsindən 14 gün öncə AXC-nin III konfransında bu hadisənin baş verə biləcəyi təhlükəsindən danışmış.

Sabiq spikerin həmin statusunu təqdim edirik: "6 yanvar, 1990-cı ildə dəhşətli dərəcədə soyuq və qarlı bir havada AXC-nin III konfransı Azərbaycan Elmlər Akademiyasının əsas zalında işə başladı. Ölkəmiz dərin böhran, nəhəng problemlər və nəhəng imkanlar dövrünün ən həlledici məqamına daxil olmuşdu. Qarabağ problemi dərinləşmiş, xalq hərəkatı sadəcə ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə mərhələsindən müstəqillik mərhələsinə keçməyə başlamışdı. 1990-ın mart ayında bütün sovet respublikaları kimi Azərbaycanda da parlament (Ali Sovet) seçkiləri keçirilməli idi.

AXC-nin ilk və əbədi sədri Əbülfəz Elçibəy və AXC-nin 15 üzvü olan İH-nin böyük əksəriyyəti xalqımızın tarix boyu yaranmış və yaradılmış problemlərini həll etmək, iki əsrə yaxın davam

edən müstəmləkə durumundan qurtulmaq üçün yaranmış ikinci pəncərədən maksimum fayda və minimum itki ilə yararlanmaq üçün mümkün olan hər şeyi edirdi. Amma çətin idi, bu gün çox sadə görünsə də, çox çətin...

Problemlər kəskinləşdikcə, mövzular böyüdükcə hərəkat rəhbərliyində, AXC İdarə Heyətində fikir ayrılıqları artdı.

İH-nin üç üzvü- Etibar Məmmədov, Rəhim Qaziyev və Nemət Pənahlıdan ibarət qrup şərti olaraq "radikallar" adlandırılırdı. Digər üç üzv- Zərdüşt Əlizadə, Leyla Yunus və Ələkrəm Hümətov "solçular" hesab edilirdi. İH-nin yeddi üzvü şərti olaraq "liberal" adlandırılırdı- Sabit Bağcıro, Pənah Hüseyn, Hikmət Hacızadə, Tofiq Qasımov, Yusif Səmədoğlu, Cənabxış Umudov və bəndəniz İsa Qəmbər (o zaman Qəmbərov).

Nəcəf Nəcəfov və Sülhəddin Əkbər bu qruplara daxil deyildilər və tək hərəkat edirdilər. Hətta Nəcəf bəyin dekabrın sonlarında səmimi bir şəkildə mənə dediklərini unutmamışım mümkündür deyil: "İsa, sənə qulaq asıram, sənənin mövqeyin, arqumentlərin mənə inandırıcı gəlir, Etibara qulaq asıram, onun sözləri mənə inandırıcı gəlir." Bu sözləri təsadüfi qeyd etmədim, əgər Nəcəf Nəcəfov kimi prinsipi, yüksək intellektə malik bir insan mövqeyini müəyyənləşdirməyə çətinlik çəkirdisə, görün bütövlükdə ictimai fikir necə böyük sarsıntıdan keçirdi. III Konfrans dövrün çağırışlarını dəyərləndirməli, hədəfləri dəqiqləşdirməli, bütövlükdə cəbhənin, eyni zamanda İH-nin fəaliyyətini qiymətləndirməli və yeni rəhbərliyi seçməli idi.

Reqlamentə görə hər bir İH üzvü 10 dəqiqəlik çıxış edə bilərdi. Ömrümdə ilk və son dəfə israrlı şəkildə bir neçə dəfə əlavə

vaxt istədim, İH üzvü olan bir neçə həmkarım da sağ olsun, öz 10 dəqiqələrini mənə güzəştə getdiklərini bildirdilər. Nəticədə nə az-nə çox düz bir saat danışdım! Hərəkatın yaranma səbəbləri, AXC yaranandan o günə qədər fəaliyyəti, uğurları və yanlışları, 1990-cı ildə əsas hədəflərimiz, yaxınlaşan parlament seçkilərinin önəmi, orda qalib gələrək əsas hədəflərimizə çatmağın mümkünlüyü, yaxın aylarda yersiz radikallığın ziyanlı ola biləcəyi, Moskvanın bundan bəhanə kimi istifadə edərək Azərbaycana yenidən hərbi qüvvə ilə hücum edib, xalqa zərbə vuracağı, AXC-nin seçkilərdə legitim qüvvəyə çevrilərək müstəqillik qərarlarının qarşısını alacağı təhlükəsindən və s. və s. danışdım, üstəlik 7 nəfərlik qrupumuzun hazırladığı mükəmməl analitik yazının da əksər hissəsini oxudum.

Sonradan çıxışımın mətnini oxuyan bir sıra insanlar deyirdilər ki, 20 Yanvardan iki həftə öncə 20 yanvar faciəsi təhlükəsindən danışmışam...

Cəbhəçilər doğrudan da mənim xətrimi çox istəyirmişlər: konfransın o gərgin mühitində, o cür vaxt qıtlığında, hamı çıxış etmək istəyərkən 1 saat mənim çıxışma dözdülər".

Məqalədə səslənən fikirlərlə bağlı o zaman AXC-nin konfransında iştirak edən İdarə Heyəti üzvlərinin mövqələrini aldım.

Elçibəy hökuməti dövründə Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri olmuş Hikmət Hacızadə İ. Qəmbərin dediklərini təsdiqlədi: "Siz

jurnalistlər o çıxışın mətnini İsa bəydən istəyin, onda mütləq var. Deyin ki, o çıxışda hansı təhlükələrə söz açmışam, mətdə həmin hissələri boya. Nəinki İsa bəy, onunla bağlı AXC-nin İdarə Heyətinin "liberal" qanadının bütün üzvləri deyirdilər ki, gəlib bizi qıracaqlar. İsa bəydə olan həmin nitqə bunların hamısı var. O mətni almaqla mövzunun keyfiyyətini daha da artırmaq olar. Mən, İsa bəy, Zərdüşt bəy və başqaları deyib ki, gəlib bizi qıracaqlar. Təbii ki, o konfransda İdarə Heyəti üzvləri arasında fikir ayrılıqları var idi. "Radikal" qanadı deyirdi ki, hücum edib hakimiyyəti götürmək lazımdır, ölkəni müstəqil elan etmək vacibdir. "Liberal" qanadın mövqeyi isə bu idi ki, hələ tezdir, bizi əzəcəklər, qıracaqlar. "Solçular" qanadı da İsa bəyin mövqeyi ilə bir idilər".

Nemət Pənahlı mövzunu bu cür şərh etdi: "Bu hadisələri və 20 Yanvarın nə üçün baş verdiyini bilməkdən ötrü öncəliklə Xalq Cəbhəsinin necə yarandığını bilmək lazımdır. Unutmaq olmaz ki, 1988-ci ildən başlayaraq, bütün SSRİ məkanında xalq hərəkatları boğmaqdan ötrü Xalq Cəbhələri yaradılırdı. Burada da Xalq Cəbhəsinin başında Leyla Yunus, Zərdüşt Əlizadə və İsa Qəmbər dayanırdı. Əslində Əbülfəz bəylə aramızda olan məlum narazılıq da bundan doğub. O vaxt həbsdən çıxandan sonra görmüşdüm ki, AXC-nin Təşəbbüs Qrupuna adım salınıb, özü də ilk sırada. Əbülfəz bəy tərəfindən adım salınımışdı. Onunla ciddi dialoqumuz oldu və sözlərim əsasında AXC-ni KQB-nin yaratdığını bildirdi. Etirazıma cavab olaraq, taktika işlətdiklərini bildirdi. O, konfrans çağıraraq, sonralar agenturani oyundan kənar vəziyyətə qoyacaqlarını da dedi. O

vaxt 20 Yanvar faciəsinə az müddət qalmış məni mitinq fikrindən İsa Qəmbər və başqaları daşındırmaq istəyirdi. Küçəyə çıxmağın qırğın olacağını deyirdilər. O zaman dedim ki, kimsə qorxursa, gedib işi ilə məşğul olsun. Milli azadlıq hərəkatını bəyan etmişdim və bu hərəkat da hər cür məhrumiyətlərdən keçirdi. Heç bir millət qan tökmədən inqilab əldə etməyib. O zaman AXC-də iki qanad var idi, biri bizlər idi ki, milli azadlıq hərəkatını davam etdirmək əzmində idik, digər qanad da "liberal" qanad idi ki, KQB-nin tapşırıqları ilə hərəkatı boğmaq istəyirdi. Tətil, mitinq olan kimi dərhal əleyhinə çıxırdılar. 6 yanvar konfransında Əbülfəz bəy çıxış etdi ki, Mixail Qorbaçov dünyanın I nömrəli demokrətidir, mən onun haqqında mütəmən yazacam. Mən də orada dedim ki, bu şəxs Pyotrün nəvəsidir, Azərbaycanı qan içində boğmağa çalışır. O konfransda mən dedim ki, hərəkat o səviyyəyə çatıb ki, əvvəl dubinka ilə dağıdırıldı, indi top-tüfənglə üstümüzə gəlirlər. İsa Qəmbər o çıxışında milləti vahiməyə salmaq üçün Zərdüşt Əlizadə kimi qırğın olacağını dedi, öz mövqələrimizdən bizləri imtinaya çağırırdı. Mən də, Etibar Məmmədov da çıxış etdik ki, azadlıq hərəkatı qırğınlardan keçir. Onsuz da SSRİ-nin hər variantda əl atacağını bildirdik, amma geri dönmək zamanı deyildi. 13 yanvarda meydana yaradılan Milli Müdafiə Şurası da mən tərəfindən yaradılmışdı. O zaman ordu girib azadlıq hərəkatını boğmaq üçün məlum faciəni törədənəndən sonra Qorbaçov demişdi ki, Xalq Cəbhəsinin içərisində iki qanad var, millətçilər, narkomanlar və bir də bizim adamlar, liberal, ziyalılar və başqaları..."

□ Cavanşir ABBASLI,
"Yeni Müsavat"

Kənd təsərrüfatı yarmarkalarında qiymət müəmmasının səbəbi

Bakı əhalisinin kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatını ödəmək, eyni zamanda bazarda qiymət artımını tənzimləmək məqsədilə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən həftəsonu yarmarkaları təşkil olunur. Bu yarmarkalar müxtəlif rayonlardan fermerlərin öz məhsullarını birbaşa bazara çıxarmasına imkan yaradır.

Bu həm də yarmarkada kənd təsərrüfatı məhsullarının digər bazarlardan daha ucuz satılmasına şərait yaratmalıdır. Lakin mövsümlə əlaqədar aqrar məhsulların bahalaşması yarmarkalardan da yan keçməyib. Qiymətlər isə demək olar ki, paytaxtın digər iri bazarları ilə eynidir. Bəs səbəb nədir? Həftəsonu yarmarkalara baş çəkib, qiymətlərlə maraqlandıq.

Yarmarkada həmişə olduğu kimi, alıcı sıxlığı müşahidə edilir. Meyvə-tərəvəzdən tutmuş ət və balıq məhsullarına qədər nə istəsən, burada tapmaq mümkündür. Lakin bazara gələn alıcıların çoxu aldığı məhsulları daha ucuz əldə edəcəyi düşüncəsi ilə gəlsələr də tamam başqa vəziyyətlə qarşılaşırlar. Bir neçə alıcı arasında keçirdiyimiz sorğunun nəticəsində belli oldu ki, yarmarkadakı qiymətlər heç də bazar qiymətindən fərqlənmir. Hətta bəzi alıcılar "8-ci kilometr" bazarındakı qiymətləri yarmarka qiymətindən daha ucuz olduğunu bildirdi.

"Artıq bir neçə bazarıdır ki, yarmarkaya gəlirəm. Bir neçə tərəvəz var ki, onların qiymətini bilirəm və bazarla müqayisə aparıram. "Vosmoy" bazarında qiymətlərlə müqayisədə bura daha bahadır. Halbuki daha ucuz olmalı idi. Bildiyim qədər yarmarkanın əsas missiyası bu olmalıdır. Təəssüf ki, belə deyil. Məsələn, kələmin kiloqramını burada 40 qəpiyə, almanın kiloqramını isə 1 manata verirlər. Halbuki, "Vosmoy" bazarında bu qiymətlərdən 15-20 qəpik daha ucuz təklif edirlər".

Yarmarkadakı satıcılarla da həmsöhbət olduq, alıcıların bahalıqdan şikayətləndiklərini onlara bildirdik. Əksər satıcılar yarmarkada bahalıq olmadığını bildirdilər də, bir neçə satıcı bunun əksini dedi: "Öncə bildirim ki, bu bazarın adı kənd yarmarkası adlansa da, əslində 80 faizi şəhər alverçiləridir. Rayondan meyvə-tərəvəz gətirən əzsayda satıcı görürsünüz. Mən meyvə satışı ilə məşğul oluram. Öz həyatımın və yaxın qonşuların məhsulunu bazara satmağa gətirmişəm. Demək olar ki, hamısını satmışam. 3-4 kiloqram alma qalib. Onu da bir neçə dəqiqəyə satacam. Ancaq diqqət etsəniz, mənimlə qonşu olan piştaxtalarda Bakı alverçiləri işləyir. Ancaq məhsulun yarı hissəsi qalır. Onları da qınamaz olmaq. Hamı çörək pulu üçün gəlir. Yarmarkaya Bakıdakı bazarlardan, hətta "8-ci kilometr" bazarından mal gətirirlər. Digər tərəfdən isə şəhər alverçiləri yarmarkada tutduqları yerə görə icarə haqqı ödəyirlər. Yəni, həm yer haqqı ödəyirlər, həm də xərclədikləri mayanı çıxarmalıdır. Buna görə də məhsulu baha satışı qoymalı olurlar. Lakin icarə haqqı rayonlardan mal gətirən fermerlərə şamil edilmir. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Rayon İcra Hakimiyyətinin verdiyi icazə sənədini yoxladıqdan sonra bizi yarmarkaya buraxır".

Bazarda apardığımız qısa araşdırma da göstərdi ki, yarmarkada qiymətlər bir qədər bahadır. Məsələn, balıqların qiyməti bazarlarla müqayisədə 1 manat yuxarıdır. Bazarda kiloqramı 6 manata satılan belamur balığı yarmarkada 6.50-7 manata, 5 manata satılan sazan balığı isə 6 manata təklif olunur.

Digər meyvə və tərəvəzlərin qiymətində də fərq müşahidə edilir. Tərəvəzlərdə qiymət fərqi nəzərəcarpacaq dərəcədə olmasa da, meyvələrdə hiss olunur. Meyvələrdən bananın kiloqramı 3 manat, portağal 1 manat 80 qəpik, kivi 3 manat, narıngı 2 manat 50 qəpikdir. Halbuki bazarda bu meyvələri 50-80 qəpik ucuz almaq mümkündür.

Yarmarkanın tərəvəzlərin topdan satıldığı hissədə satıcılarla həmsöhbət olduq. Öyrəndik ki, burada şənbə və bazar günü hər yük maşını üçün 100 manat yer haqqı ödənilir. Bir qədər balaca maşınlar üçün isə 30 manat yer haqqı alınır. Onu da öyrəndik ki, yarmarkanın topdansatış hissəsində olanların əksəriyyəti "8-ci kilometr" bazarı və paytaxtın digər bazarlarından gələn alverçilərdir.

□ Məğrur MƏRD,
□ Foto müəllifidir

AXCP sədri Əli Kərimli ilə tanınmış gənc fəal Bəxtiyar Hacıyev arasında sosial şəbəkələrdə ciddi qarşıdurma yaşanıb. Buna səbəb də AXCP rəhbərinin artıq 10 gündən çoxdur itkin düşən alpinistlərlə bağlı öz feysbuq səhifəsində paylaşdığı statusdur.

töv Azərbaycan Xalq Cəbhəsi Partiyasının sədr müavini Niyaməddin Orduxanlıdan gəlib. O, bu rəyi yazıb: "Saxta profilləri özü idarə edir. Onun tapşırığı olmadan, Bəxtiyar bəy, sizə hücum edə bilməzlər. Əli Kərimli bolşevikdir. Əsəbiləşməyin".

Ardınca cəbhəçilər sədr

Bəhrüz Həsənlinin təmsilində status müəllifinə və statusa dəstək verənləri sət şəkildə tənqid ediblər.

Bununla belə, statusun altında cəbhəçi olmayan şəxslər var idi ki, onlar N.Orduxanlının sözlərinə haqq qazandırlar. Statusundakı müzakirələrə B.Hacıyev bu şəkil-

Cəbhəçilərin özləri də yaxşı bilirlər saxta profillərin olmasını".

Daha sonra gənc fəal onu tənqid edən saxta profilin gizlədilməsinə bu cür reaksiya verib: "Bağladı profili, gizlətdi. Saxta deyildisə, gizlətməzdi. Getsin saxta profillərlə özünü reklam etdirdisən, postlarını

Bəxtiyar Hacıyevlə AXCP sədrinin status davası

"Əli Kərimli, saxta profillərini yığışdır, sözün var, özümə də"

Həmin statusu tənqid edən gənc fəal cəbhəçilərin hücumlarına məruz qalıb. Kərimli tərəfdarları ən ağır formada B.Hacıyevi sosial şəbəkələrdə aşığılama, onu sət şəkildə tənqid etməyə başlayıblar. Özü də bu hücumların çoxu saxta profillər vasitəsilə edilib.

Buna dözməyən gənc fəal bu şəkildə yazdığı statusla etiraz edib: "Əli Kərimli, saxta profillərini yığışdır, sözün var, nömrəm var, özümə də. Hansı söyüş söyən saxta profil açarsan, arxasından sənin fotoların çıxır".

Bu statusa ilk reaksiya Bū-

Əli Kərimli

müavininin üzərinə tökülüşüblər. AXCP sədrinin mühafizəçisi

Bəxtiyar Hacıyev

də qoşulub: "Onun saxta profillər saxlanması ilk dəfə deyil.

paylaşırsın, nə edir etsin. Amma saxta profillərlə söyüş söydürəndə, cavabını da almalıdır".

Qeyd edək ki, status Facebookda yarım saat qaldıqdan sonra gənc fəal onu silib və bir anda cəbhəçilərin hücumları dayanıb. Bunun qısa zamanda baş verməsi o ehtimallara yol açır ki, ifşa olduğunu gören AXCP sədri məsələyə qarışmış və onun xahişi ilə B.Hacıyev statusu silib, tərəfdarları isə hücumları dayandırlar.

□ Cavansir ABBASLI,
□ "Yeni Müsavat"

Gürcüstan Azərbaycandakı gürcülərə ikili vətəndaşlıq verir

Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılarla bağlı bu addım da atıla bilərmə?

Gürcüstan hökuməti Azərbaycanda yaşayan gürcülərin öz ölkəsinin vətəndaşlığını almağını asanlaşdırır. Bu barədə qanunvericilikdə sadələşdirilmə həyata keçirilir. Qeyd edək ki, Gürcüstan vətəndaşı olan azərbaycanlıların sayı Azərbaycan vətəndaşı olan gürcülərin sayından 10 dəfələrlə çoxdur. Bəs Azərbaycanın da Gürcüstandakı soydaşlarımızın Azərbaycan vətəndaşlığı hüququ almasına qanunvericilikdə şərait yaratmasına ehtiyac varmı?

Borçalı İctimai Cəmiyyətinin sədri Zəlimxan Məmmədli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, 2009-cu ildə Mixail Saakaşvili hakimiyyətdə olan zaman gürcü hökuməti bu məsələni açıq qoydu və gürcü kökənli insanların Gürcüstan vətəndaşlığı alması şansını tanıdı. Sonra bu məsələ qanunvericilikdə də öz əksini tapdı. İndi isə Gürcüstan bu hüquqi prosesi daha da sadələşdirir: "Mən o zaman Borçalı Cəmiyyətinə yeni sədr seçilmişdim. Biz o zaman Gürcüstan vətəndaşı olan soydaşlarımızla bağlı Azərbaycan hökumətinin belə bir addım at-

masının lazım olduğu barədə müraciət etdik. Bəyan etdik ki, bunun ölkəmiz və soydaşlarımız üçün faydalı tərəfləri var. Gürcüstan milli dövlətdir, milli-strateji hədəfləri var, müəyyən mənada mühafizəkardır. Gürcüstan dövləti dünyaya səpələnmiş gürcü millətine sahib durmaq istəyir. Bunu təqdir edirəm. Milli dövlətin vəzifələrindən biri həm də budur. Azərbaycan da milli strateji hədəflərini məhz bu cür qurmalıdır".

Z.Məmmədli qeyd etdi ki, ikili vətəndaşlıq Azərbaycan qanunvericiliyində əksini tapsa, bir döv-

lət olaraq daha çox mənfəət əldə eləyə, milli maraqları daha da gəniş səviyyədə təmin oluna bilər. Təəssüf ki, Azərbaycanda qanunvericilik ikili vətəndaşlığı qadağan edir: "Hətta Azərbaycan vətəndaşı başqa bir ölkənin vətəndaşlığını qəbul edərsə və bundan Azərbaycanın müvafiq qurumlarının məlumatı olarsa, avtomatik olaraq həmin şəxs Azərbaycan vətəndaşlığını itirə bilər. Biz hesab edirik ki, ikili vətəndaşlıq məsələsini Gürcüstanla rəsmi müstəvidə müzakirəyə çıxarmaq lazımdır. Bu istiqamət-

də hökumətə təkliflərimizi bir neçə dəfə göndərmişik. Bəziləri ehtiyat edir ki, eger Gürcüstan vətəndaşı olan azərbaycanlılara Azərbaycan vətəndaşlığı verilsə, orada yaşayan azərbaycanlılar ev-əşiklərini qoyub kütləvi surətdə bura köçə bilərlər. Məncə bu, yanlış yanaşmadır. Heç bir kütləvi köç olmaz. Sadəcə olaraq, Azərbaycanın milli dövlət olaraq imkanlarından Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımız bəhrələnəcək. Bundan isə Azərbaycan dövləti də bəhrələnəcək. Gürcüstandakı soydaşlarımızın əmək bazasına girişi, mülkiyyət alması, Azərbaycana giriş-çixışının sadə formada tənzimlənməsi asanlaşar. Gürcüstandakı soydaşlarımızın seçki hüququndan başqa digər vətəndaş hüquqlarının verilməsi kifayət qədər normaldır. Bu, insanların vəsait qoyması, leqal formada ticarət işlərini həyata keçirməsi, ticarət dövryyəsinin artması da milli maraqlarımıza uyğun olardı. Odur ki, Azərbaycan qanunvericiliyində bu istiqamətdə dəyişikliklərə ehtiyac var. Azərbaycan prezidenti dəfələrlə "Mən 50 milyonluq xalqın prezidentiyəm, Azərbaycan da onların dövlətidir" ifadəsini bəyan edib. Bu məqamı da əldə əsas tutaraq ikili vətəndaşlıqla bağlı qanunvericilikdə müəyyən dəyişiklik etmək gərəkdir".

□ Etibar SEYİDAĞA,
□ "Yeni Müsavat"

İqtisadçı-alim, Demokratiya və Rifah Hərəkatının rəhbəri Qubad İbadoğlu hazırda Amerika Birləşmiş Ştatlardadır. O, bir neçə aylıq program çərçivəsində Amerikaya gedib. Q.İbadoğlu ilə söhbətimizə də elə cəlb olunduğu program çərçivəsində gördüyü işlərlə başladıq:

- ABŞ-da işləriniz necə gedir? Princeton Universitetində cəlb olunduğunuz program nə zaman bitir və bitəndən sonra da Azərbaycana qayıtmamaq kimi bir planınız varmı?

- İşlərim, demək olar ki, mənim gözlədiyimdən də yaxşı gedir. Programım zəngin və həm də maraqlı olduğuna görə vaxtın necə keçdiyini elə də hiss etmirəm. Artıq programın, demək olar ki, yansını geridə qoymuşam. Arxa baxanda düşünürəm ki, gəldiyim az müddətdə kifayət qədər əhəmiyyətli işlər görə bilmişəm. Qalan müddət ərzində də qarşıma qoyduğum bir sıra hədəflərə çatmaq niyyətindəyəm. Bu baxımdan, 2018-ci il üçün planlarım artıq hazırdır. Bu planlar üzrə də həm görüşlərim, həm müzakirələrim, həm də bir akademik təşkilatda fəaliyyətim davam edəcək. Həm nəzəri, həm praktik cəhətdən, həm də siyasi tərəfdən əhəmiyyətli bir programın iştirakçısıyam. Programın aprel ayında başa çatması gözlənilir. Başa çatan kimi də dərhal Azərbaycana qayıtmaq niyyətindəyəm. Vətəndə əvvəl başladığım işlərin davamı istiqamətində fəaliyyətimi davam etdirəcəm.

- ABŞ-da ola-ola həm də Azərbaycanda ADR Hərəkatına rəhbərliyi necə davam etdirirsiniz? Məsafədən təşkilat idarə etmək çətin deyil ki?

- ADR-də işlərimiz əvvəlki qaydasında gedir. Təbii ki, ölkədəki mövcud şərait və çətinliklər nəzərə alınmaqla, görülən işləri mən yüksək qiymətləndirirəm. ADR-in idarəetmə strukturları vaxtli-vaxtında toplanır, məsələlərə operativ münasibət bildirilir, tədbirlər təşkil edilir, təşkilatın strukturlarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi istiqamətində işlər davam etdirilir. Yalnız İdarə Heyəti ilə deyil, həm də ADR üzvləri ilə sıx təmasların davamıdır, onlardan birbaşa məlumatları ala bilərəm, müzakirələrə qoşula bilərəm. Bütövlükdə ADR-in fəaliyyəti İdarə Heyətinin, İdarə Heyətinin fəaliyyəti isə İdarə Heyəti sədrinin birinci müavini Vurğun Əyyubun nəzarətindədir. Hal-hazırda ADR-in portfelleşməsi sahəsində yeni işlərimiz başlayıb. Gələcək dövr üçün program və konsepsiyalar hazırlayıq. Mənim buradakı fəaliyyətimin bir hissəsi də ona həsr olunub. Xüsusilə də iqtisadiyyat sahəsində və demokratiyaya keçid istiqamətində yeni konsepsiyaların üzərində iş gedir. Yəqin ki, mən Azərbaycana qayıdırdıqdan sonra biz onların təqdimatını keçirəcəyik. Təşkilat, bildiyiniz kimi, dövlət qeydiyyatına alınmayıb. Bununla bağlı ADR-lə Ədliyyə Nazirliyi arasında məhkəmə çekişməsi davam edir. Birinci instansiya və apellyasiya məh-

kəmələrində haqsız olaraq Ədliyyə Nazirliyinin mövqeyi müdafiə olunub. Hazırda işə Ali Məhkəmədə baxılmaq üzrədir. Yəqin ki, yaxın vaxtlarda məhkəmə baxışı olacaq. İddiamızda qərarlıyıq, bu işi Avropa Məhkəməsinə qədər davam etdirmək, yekunda isə ADR-in qeydiyyatına nail olmaqda qərarlıyıq. ADR-in eyni zamanda hazırda beynəlxalq əlaqələrinin gücləndirilməsi istiqamətində də işlərimiz yeterincə

xalqına arxalanaraq bu mübarizənin qələbə ilə başa çatacağına inanıram. Əlbəttə, bu, zamana bağlı məsələdir. Amma hesab edirəm ki, Azərbaycan yaxın zamanlarda azad, demokratik bir ölkəyə çevriləcək, Azərbaycan əhalisinin sosial rifahı da yüksək səviyyədə təmin ediləcək və bizim birgə fəaliyyətimizin nəticəsində torpaqlarımız da işğaldan azad olunacaq.

- Mədən Sənayesində Şəffaflıq

Üzvlük üçün mürciət edilə belə, vətəndaş cəmiyyətinin vəziyyətində əhəmiyyətli dəyişikliklər olmasa, üzvlüyə qəbul olunmaq mümkün deyil. Hesab edirəm ki, istənilən halda Azərbaycanın quruma qayıtması və təmsil olunması ölkəmizin maraqlarına cavab verir. Bu qurum bir inteqrasiya imkanı yaradır, ölkəmizin nüfuzunu artırır. Bu baxımdan, Azərbaycan hakimiyyəti ilk növbədə vətəndaş cəmiyyətinin

nəzərə almaq lazımdır ki, MSŞT hesabatları hər il təkmilləşdirilir, yeniliklər əlavə olunur. Azərbaycanın o yenilikləri tətbiq etməsi mümkün olmur, çünki təşəbbüsə üzvlüyü dayandırır. Düşünürəm ki, Azərbaycanın bu formada şəffaflıq prosesi investorlar üçün hesablanıb, orada vətəndaş cəmiyyətinin mövqeyi nəzərə alınmır. Və hesab edirəm ki, müstəqil vətəndaş cəmiyyəti bu prosesdə iştirak etməli, qərarların

görünür. Təəssüf ki, Azərbaycan belə bir imkandan demək olar ki, tam məhrum olmuş vəziyyətdədir. Bu baxımdan, vətəndaş cəmiyyətinin gücünü bərpa etmək üçün ilk növbədə qanunvericilikdə köklü dəyişikliklər edilməli, 2014-cü ildən bəri yaradılan bəzərlər aradan qaldırılmalıdır.

- ABŞ-da programınız davam etdiyi müddətdə Azərbaycana gəlmək planınız varmı?

- Program dövründə mən bir

"Heç bir qüvvə məni siyasi fəaliyyətdən çəkəndirə bilməz"

Qubad İbadoğlu: "Prezident seçkisində iştirakla bağlı qərar vermək hələ erkəndi"

yaxşı gedir. Mənim ABŞ-da olmağım bunun üçün yaxşı imkanlar yaradır, təşkilatımızın burada təqdimatına nail oluram. İnanıram ki, mən Azərbaycana qayıdırdıqdan sonra ADR-in inkişafında yeni bir mərhələni müşahidə edəcəyik. Təşkilat bir neçə aydan sonra növbəti inkişaf dövrünə qədəm qoyacaq.

- Ölkəyə dönəndən sonra siyasi fəaliyyətinizi aktivləşdirmək niyyətiniz varmı?

- Azərbaycan demokratikləşmə qədər, əhalinin sosial rifahı yaxşılaşana qədər, Qarabağ işğaldan azad olunana qədər siyasi mübarizəmi davam etdirməkdə qərarlıyam. Heç bir qüvvə məni bu mübarizədən geri çəkə bilməz. Mən ADR-ə, Azərbaycan

Beynəlxalq Təşəbbüsü üzrə Beynəlxalq İdarə Heyətində təmsil olunursunuz. Bu qurumda Azərbaycanla bağlı hər hansı müzakirələr olurmu?

- Azərbaycan Mədən Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsünü tərk etdiyinə görə, demək olar ki, bu qurumun rəhbər strukturlarında ölkəmizlə bağlı hər hansı müzakirə getmir. Azərbaycan məsələsi artıq MSŞT üçün bitibdir. Hesab edirəm ki, bu, Azərbaycanın tələsik qərarı və yanlış mövqeyi üzündən baş verdi. İndiki halda Azərbaycanın Təşəbbüsə qayıtması o qədər də asan deyil. Çünki Azərbaycanın qurumdakı fəaliyyəti ölkədə vətəndaş cəmiyyətinin mövcud problemlərinə görə dayandırılıb.

problemlərini həll etməli və üzvlük üçün yenidən mürciət etməlidir.

MSŞT Beynəlxalq İdarə Heyətində mən 2013-cü ildən təmsil olunuram. Təşkilatın qaydalarına görə, 2 dəfədən artıq İH üzvü seçilmək mümkün deyil. Bu, mənim 2-ci üzvlük dövrümdür - 2019-cu ildə başa çatacaq. Azərbaycanla bağlı məsələlərdə ölkəmizin bu təşəbbüsə qayıtması istiqamətində fəaliyyət göstərməyə hazırım.

- Bu yarıllarda Azərbaycanda hasilat sektoru üzrə hesabat açıqlandı. Hesabatla tanış oludunuzmu? Onu necə qiymətləndirirsiniz?

- Azərbaycanın özünün şəffaflıq və hesabatlılıq təşəbbüsü ilə çıxış etməsi, təbii ki, birmənalı qarşılanmadı. İndiki halda bu təşəbbüsün ali səviyyəsi beynəlxalq şəbəkədir və Azərbaycanın da bu şəbəkə çərçivəsində fəaliyyəti arzuolunan idi. Amma istənilən halda, nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycan MSŞT üzrə hesabatların dərcini davam etdirir. Mən bunu yüksək qiymətləndirirəm. Amma eyni zamanda demək istəyirəm ki, bir qanadla uçmaq mümkün deyil - MSŞT yalnız hesabatların dərcindən ibarət deyil. Bu Təşəbbüsə yeni keyfiyyət istiqamətləri əlavə olunub. Bunlar arasında mülkiyyət hüququnun açıqlanması, kontraktların, xammal ticarətində şəffaflıq, mədəni sənayesində şəffaflıq təşəbbüsünün digər dövlət siyasətinə inteqrasiyası kimi mühüm əhəmiyyətli məsələlər var. Təəssüf ki, Azərbaycanda bunların heç biri üzrə iş aparılmır. Yeni açıqlanan hesabatla tanış olmuşam, 2016-cı il standartları əsasında hazırlanıb, keyfiyyətinə görə bəzi üzvlərin hesabatlarından irəlidir. Lakin

qəbulunda onun da rolu təmin olunmalıdır. İndiki halda prosesdə iştirak etmək üçün vətəndaş cəmiyyəti platforması yaradılmadı, bu istiqamətdə müəyyən işlər görülür. Amma eğer bu platforma müstəqil mövqeli vətəndaş cəmiyyəti institutlarından təşkil olunmayacağına, onda prosesin keyfiyyəti ciddi sual altında qalacaq.

- Mədən Sənayesində Şəffaflığın Artırılması Koalisiyasında vəziyyət necədir? Koalisiya fəaliyyətini davam etdirəcək, yoxsa?..

- Koalisiya işini davam etdirir, əsasname tələblərindən irəli gələn toplantılar keçirilir. Lakin vətəndaş cəmiyyətinin yaşadığı ümumi problemlər onun da fəaliyyətinə təsir etməmiş deyil. Ümumilikdə, bildiyiniz kimi, 2014-cü ildən bəri vətəndaş cəmiyyəti dağınıq durumdadır. Müstəqil vətəndaş cəmiyyəti institutlarının çoxu fəaliyyətini faktiki olaraq dayandırmış vəziyyətdədir. Fəaliyyət göstərənərlə də çox epizodik işlərlə məşğul olurlar. Bu, bir növ sovet dövründə komsomol təşkilatlarının işini xatırladır - daha çox təbliğat-təşviqat fəaliyyətləridir. Bu prosesdə QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurası əhəmiyyətli rol oynayır. Yeni onlardan maliyyə alıb hakimiyyətin mövqeyinə uyğun təbliğat işləri həyata keçirilir. İstənilən halda, indiki dövrün çətinlikləri də nəzərə alınmaqla, Azərbaycanda vətəndaş cəmiyyəti demək olar ki, yoxdur. Olan fəaliyyətlər epizodik xarakter daşıyır. Son vaxtlar baş verənlər göstərdi ki, bir çox məsələlərdə xüsusilə beynəlxalq səviyyədə Azərbaycanın mövqeyini müdafiə etmək, haqq səsinə dünyaya çatdırmaq sahəsində vətəndaş cəmiyyətinin rolu çox böyükdür və yeri

dəfə MSŞT Beynəlxalq İdarə Heyətinin toplantılarına qatılmaq üçün Avropada, bir dəfə də Asiyada səfərdə olmuşam. Növbəti ayda həm Oslo, həm Cenevrədə müzakirələrə qatılacam. Xüsusi bir ehtiyac yaranmasa, program dövründə Azərbaycana gəlməyi planlaşdırmıram. Çünki Azərbaycanla əlaqələrim çox sıxdır, istənilən zaman yaranan məsələləri müzakirə etmək imkanlarım genişdir. Buna görə də istəyirəm ki, xaricdəki tədbirlərdə iştirakımı önə çəkim. Amma yenə də qeyd edirəm ki, program dövründə xüsusi bir ehtiyac yaranacağı təqdirdə Azərbaycanla gəlməyimdə hər hansı problem görmürəm.

- Qubad bəy, bildiyiniz kimi, bu il Azərbaycanda prezident seçkiləri keçiriləcək. ADR bu prosesdə iştirak edəcəkmi? Edəcəksə, bu, hansı formada olacaq: öz namizədi ilə, yoxsa kiminsə namizədliyini dəstəkləməklə?

- ADR-in seçki prosesində iştirakı təşkilatın Məclisinin səlahiyyətində olan məsələdir. Biz demokratik seçki mühtininin yaradılması, qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi istiqamətində müzakirələrə qoşulmaq niyyətindəyəm. Amma konkret seçki prosesində digər iştirak məsələlərini Məclis həll edəcək. Düşünürəm ki, zamanı gələndə ADR Məclisi vəziyyəti qiymətləndirib ona uyğun qərarını verəcək. İndidən bu qərarın nə olacağını söyləmək mümkün deyil və erkəndir. İstənilən halda, Azərbaycanda demokratikləşmənin, xalqın iradəsini ifadə edən hakimiyyətin formalaşmasının tərəfdarıyım.

□ Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"

Fazil Məmmədov vergilər naziri postundan çıxarılandıqdan sonra özünün və yaxınlarının adına rəsmiləşdirdiyi əmlakları digər şəxslərin adına keçirməsi haqda məlumatlar yayılıb. Bildirilir ki, Fazil Məmmədov nazir postunda ikən Şəmkirdə inşa etdirdiyi müxtəlif tikililəri özgəninkiləşdirməklə əlindən çıxarılmasını ön-ləmək istəyir. Onun Şəmkirdəki mal-mülkü isə bir deyil, iki deyil...

Uzun illər ölkənin ən iri məmur oliqarxları sırasında ilk üçlükdə olmuş Fazil Məmmədovun böyük bir biznes imperiyası var. Nazirliyi dövründə xüsusilə özəl sektora təsir dairəsinin genişliyi Fazil Məmmədova böyük pullar əldə etməyə, özünə sərvət toplamağa imkan yaradıb. Sahibkarlar kasıbladıqca Fazil Məmmədov məmur-oligarx rəqabətinə çatıb, biznesi də ölçüsüz corab kimi genişləndirib. Onun Ukraynanın, Rusiyanın, Çexiyanın turistik zonalarından tutmuş Azərbaycanın dörd bir tərəfində biznes strukturları var. Almaniyada 2 fabrikinin olması xəbəri də mətbuatda illər əvvəl yazılıb.

Sabiq nazirin ata yurdu Şəmkirdə isə demək olar ki, hər tündə bir müəssisəsi, fabriki, istixanaları, quşçuluq fabrikləri və s. biznes strukturları var.

Şəmkirə səfərimiz zamanı qarşımıza çıxan biznes obyektlərindən hansına şəhadət barmağımızı tuşladıqsa, bələdçilərimizdən "Fazil Məmmədovundur" cavabını aldıq. Rayonun girişindəki "Şəmkir səbəti" adlı hipermarketdən tutmuş, Sabirkənd kəndi ərazisindəki sayısız-hesabsız istixanalara qədər gəlir gətirən hansı sahə varsa, ora sabiq nazirindir. Sanki vergilər nazirindən savayı Şəmkirdə iş qura bilən bir iş adamı, sahibkar olmayıb. Tutan da, vuran da, alan da, satan da bir nəfər olub ki, adı da hər kəsə bellidir.

Sabirkəndə axşam saatlarında çatmışdıq. Gördüklərimiz sanki bir nağıl idi. Yan yana 200-ə yaxın istixana düzülüb, hər birinin daxilindəki işıq seli göz qamaşdırır. Sabiq nazirin kəndin girəcəyindəki istixanaları sanki Sabirkəndin çıraqlarıdır. Hər istixananın ölçüsü də çox nəhəngdir. Öyrənirik ki, Fazil Məmmədov bu istixanalarda əsasən "kitayski roza" əkdir və xaricə daşıdıraraq satdırır.

Bakıda "kitayski roza"nın ən ucuzu 2 manatdır. Fazil Məmmədovun istixanalarından ildə milyonlarla gül yığıldığı haqda da xəbər aldıq. Keçmiş nazir "Şəmkir-Quşçuluq" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətini 2005-ci ildə yaratdı. Sakinlər deyirlər ki, Fazil Məmmədov buranı qardaşı Vaqif Məmmədovun adına rəsmiləşdirib. Zəyəm qəsəbəsində yerləşən, sovet dövründə "Bakı avtomobil ehtiyat hissələri" zavodunun filialı kimi fəaliyyət göstərən zavod da Fazil Məmmədovun nəzarətinə keçib. Adı "Zəyəmkəndmas" deyilən zavodda Fazil Məmmədovun istixanaları üçün metal konstruksiyalar hazırlanıb. Nazirə məxsus olduğu bildirilən daha bir obyekt - "Şəmkir Ət-sücd" Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətidir. Müəssisənin icraçı direktoru Fazil Məmmədovun qardaşı oğlu Tamerlan Məmmədovdur. Bundan başqa "Yalta Meşə Ailəvi İstirahət Mərkəzi" də Fazil Məmmədovun xeyir-duası ilə yaradılıb.

"İstixanası üzə çıxdı"

Sabiq vergilər nazirinin biznes imperiyası ilə bağlı yeni şok faktlar

Rayon sakini deyir ki, istirahət mərkəzi eks-nazirin əmisi oğlu Kamal Məmmədovundur. Rayon sakini deyir ki, Fazil Məmmədov vergilər naziri postunda olarkən Şəmkirə böyük pullar yatırıb. Amma bu pullardan sadəcə şəmkirliyə çatan çox az bir hissə olub. Əhali bu işlərin görülməsi nəticəsində Şəmkirə

məxsus bir sıra ənənəvi ştrixlərin, alman məhəlləsinin, almanlardan qalma qədim konyak zavodunun dağıdılmasını da dilə gətirdilər.

Fazil Məmmədovun Şəmkirdə gördürdüyü işlər rayonun bir çox sakinlərinə, xırda biznesmenlərə badaləq vurulması ilə nəticələnib. Torpaqları əllərindən alınmış obyektləri, evləri sökülüb. Kompensasiya kimi isə qəpik-quruş ödənilib, etirazları qulaqardı olunub. Şəmkirə böyük paralar yatırıdığından o, son illərə qədər bura kənar maliyyənin daxil olmasına da imkan verməyib.

Rayonda onu da öyrəndik ki, sabiq nazir təkcə bu rayonda deyil, eyni zamanda Gədəbəy rayonunda da sayısız obyektlər əldə edib. Bu sırada Şəmkir və Gədəbəy rayonları arasında yerləşən Yasamal dağında təxminən 30 hektarlıq bir ərazi də var. Geniş meşə massivi olan ərazidə vaxtilə sakinlər istirahət edib. Günlərin birində isə Fazil Məmmədovun yolu bu ərazilərə

düşüb və meşə massivi də Fazil Məmmədovun "ölçüsüz corab"ının bir parçasına çevrilib.

Meşə massivini mənimsənilməsi daha çox narazılıqlara səbəb olsa da, bu, Fazil Məmmədova ərazidə imarət və ətrafında çoxsaylı villalar tikdirməyə mane olmayıb. Beləcə "Yastı meşəsi" adlanan istirahət zonası da F.Məmmədovun sayısız-hesabsız obyektlərindən birinə çevrilib.

Xırda talalarla zəngin olan əsasən, meşələrin əhatə etdiyi Yasamal dağında çoxlu bulaqlar da var və insanlar daha çox həmin bulaqların başında süfrə qurub piknik etməyi sevir. F.Məmmədov isə "Yastı meşəsi" ilə bərabər bütün bu cür talaları, bulaqların hamısını zəbt edib.

Şəmkir və ətraf rayonlarda gözdikcə Fazil Məmmədovun 17 ildən artıq rəhbərlik etdiyi nazirliyin adının korrupsiyalaşmış dövlət qurumlarının ön sırasında çəkilməsinin, onun işçilərinin xüsusilə sahibkarlıq fəaliyyətinə yerli-yersiz müdaxilələrə yol verməsinin hansı maddi nemətlərin toplanmasına yol açdığına böyük bir qənaət formalaşır. Hansı ki, bu işləri xırda sahibkarlar görməli, işlərini böyütməli və dövlətə vergi ödəməli idilər.

Onları əvəzləyən Fazil Məmmədov özü varlanmaqla yanaşı sahibkarların qarşısında "çin səddi"ne çevrilib, ən əsası isə dövlət büdcəsinə milyonlarla, milyardlarla manat vergilər çatmayıb...

□ "Yeni Müsavat"ın Reportyor Qrupu

"Baxış bucağı"

Artıq ikinci həftədir ki, İranda baş verən xalq etirazları dünyaya mediasının əsas müzakirə mövzularından biridir. Milyonlarla soydaşımızın taleyi qeyri-ixtiyari bizi də müsəlman qonşumuzda yaşanan hadisələrə həssas yanaşmağa vadar edir. Deputat, Böyük Quruş Partiyasının başqamı Fazil Mustafa "Yeni Müsavat"a İranda baş verənlərlə bağlı geniş müsahibə verib.

- Fazil bəy, müşahidə və məlumatlarımızdan hansı qənaətə gəliirsiniz, İranda nələr baş verir? Bu hadisələr sosial problemlərə etirazdır, yoxsa İran əhalisi ölkədəki quruluşun, hakim rejimin dəyişməsinə istəyir?

- İranda baş verənlər bilavasitə sosial-iqtisadi vəziyyətlə bağlıdır. İran tipik ideoloji-teokratik prinsipləri əsas götürən dövlətdir. Biz bunun nə olduğunu sinfi-ideoloji xarakterli Sovet sistemindən yaxşı xatırlayırıq. SSRİ öz daxilində vətəndaşına talonla donmuş et yedizdirirdi, xaricdə isə Kubanı, Afrika və Asiya ölkələrini, onların kommunist yönümlü partiyalarını saxlayırdı. Sovetlərdən fərqli olaraq İranda bazar iqtisadiyyatı modeli olduğundan xüsusi bir aclıq müşahidə olunmasa da, ideologiyanın yayılması istiqamətində xərclənən külli miqdarda vəsait ölkədə əhalinin rifah səviyyəsinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. 40 ilə yaxın bir dövrün iqtisadi və siyasi sanksiyaları da ölkədə ümidverici dəyişim perspektivi vəd etmir. İşsizlik, yoxsulluq təsiredici amillərdir, üstəlik də yaxın bölgələrdə əməliyyatlara aktiv müdaxilə böyük pulların axını və güc strukturlarının korruptsiyaya bulaşması deməkdir. ABŞ-in İraqda yaratdığı xaosdan öncə İran öz hüduqlarından kənara çıxma bilmirdi. Sadəcə, dolayı yollarla Həməsa, Hizbullahə maddi yardımlar edirdi. İndi bu siyahıya həm İraq, Suriya, Yəmən, Əfqanıstan da əlavə edildikdə sanksiya altında olan bir dövlət üçün bunun maliyyə yükü təsəvvür olunmaz dərəcədə böyükdür. Hələ nüvə texnologiyasına, silahlanmaya xərclənən pullar daha ağılaşmaz ölçülərdədir. Bu da sosial narazılığın ən başlıca səbəbidir. Budəfəki etirazlarda milli məsələnin arxa planda olduğu sezilir.

- İran hakimiyyətinin daxilində də parçalanma meyilləri ortaya çıxdı. Bunun səbəbi nədir? Hakimiyyət daxilində fərqli fikirlərin ortaya çıxması müsəlman qonşumuza nə vəd edir?

- İran hakimiyyəti öz mövcudluğundan bəri gizli çekişmələr yaşayır. Hətəmidən başlayaraq liberal-mühafizəkar oyunlarının bir-birini əvəz etməsinin cəmiyyəti və beynəlxalq gücləri aldatma vasitəsindən başqa bir şey olmadığı artıq İran toplumunda hər kəs üçün aydındır. Ölkə həmişəki kimi ali dini rəhbərin düşüncəsi ilə idarə olunmaqdadır. Hətəmi hansı həddə qədər addımını qoya bildisə, Ruhani də o həddə qədər gələ bilər. İqtisadi düşüncə ilə siyasətə baxanlarla ideoloji düşüncə ilə baxanların İranda dövlət hakimiyyəti uğrunda amansız mübarizəsi gedir. Bu cür rejimler demokratik-

leşə bilməz. Hətəta indiki dini hakimiyyətin olmasa belə, toplumun alt qatlarında canlı nüvə kimi yaşayan nəzəri cəhətdən sistemə salınmış din cəhətinin daşıyıcılarının bir sinif olaraq modernlik duyğusu ilə yaşayan insanları hər an yox etməyə hazırdır. Bu sinfin içində bizim soydaşlarımızın çoxluğu təşkil etməsi bizim də milli hərəkət və ya birlik perspektivlərimiz üçün ciddi təhlükə mənbəyi kimi baxılmalıdır. Hər halda bu etiraz dalğaları və sanksiyalar İran rejiminin sosial-iqtisadi yöndə is-

ediblər. İndiki durumda soydaşlarımızın bu prosesin içində milli şüurları ön cərgədə olması arzulanan da deyil. İlk növbədə İran mövzusunda böyük güclərin planlarını doğru oxumamız lazım. Onların planında İranın həqiqətən də demokratikləşməsi bəndi varmı? Yaxud Azərbaycana aid hansısa faydamıza olan bir bənd yer almı? Bizə müttəfiq kimi baxırlar, yoxsa istifadə aləti kimi? Soydaşlarımız bunları mütləq oxumalıdır. ABŞ o boyda Türkiyəni kürd terrorçularının ayağına verdisə, biz də onlar üçün türkük,

ya İranın demokratikləşməsi maraqları kimi anlaşılmamalıdır. ABŞ və İsrail üçün mütləq mənada Ərəb dünyası və Türkiyə ilə daim konfliktli mövqedə olan bir İran lazımdır, 1978-ci il inqilabını planlaşdırırlar buna əsasən nail olublar. Ancaq bu rolu İranın teokratik-ideoloji dövlət kimi deyil, kiçik bir sülalə formatında yaradılmış sadiq kral və ya şah qismində gerçəkləşdirməsi onların işinə daha çox yararlıdır. İndiki situasiyada İran rejimi həm ABŞ-ın, həm də İsrailin məhz Ərəb və Türk

Azərbaycan muxtariyyət faktı güneydə milli ideyamız üçün zəmin rolunu oynayacaq əhəmiyyətli iz buraxdı. Yuxarıdan stimullaşdırılan hərəkətlə, aşağıdan qaynayan hərəkətlərin xarakterinə ciddi diqqət yetirmək lazımdır. Şəriətmedarı öncüllüyündəki tərəpənləri isə milli hərəkət kimi götürmək tamamilə qeyri-ciddi yanaşmadır. Teokratik xarakterli hər hansı bir oyanma millətimiz üçün olduqca təhlükəlidir və məhz bu səbəbdən 1978-ci il dəyişiminin ən böyük zərərinə Azərbaycan türkləri yaşadı. Milli oyanışla milli hə-

İsrail olmasaydı belə, burada bir İran bəş edərki ki, bölgədə etnik və ya dini zəmində münafiqələr davam etsin. Bu səbəbdən də öz planlarına uyğun gələn bir sistemə qarşı niyə hərbi müdaxilə et-sinlər ki?... Hərbi əməliyyatları istisna edərəm, çünki sanksiyalar artıq öz işini görür. Ən arzuolunan İran hakimiyyətinin öz iradəsi ilə ciddi demokratik islahatlara başlamasıdır, siyasi və milli haqların mümkün olduğu qədər genişləndirilməsidir. Bizə hər ikisi də ziyanlıdır, hərbi əməliyyatlar xaos və köç

"Yaxın vaxtlarda rejim dəyişikliyini ilə bağlı əlamətlər hiss olunmur"

Fazil Mustafa: "İran baharı" ərəblərdə gördüyümüz "bahar"dan fərqli olmayacağına görə, indiki qışın qalması məsləhətdir"

"ABŞ o boyda Türkiyəni kürd terrorçularının ayağına verdisə, biz də onlar üçün türkük, bərimizdə xoş bir şey düşünməyəcək ki"

lahatlara daha ciddi yanaşmasını stimullaşdıracaq. Xüsusilə də iqtisadi düşüncə ilə siyasətə yanaşanların mövqələrinin güclənməsi daha real görünür. Yaxın vaxtlarda rejim dəyişikliyi ilə bağlı əlamətlər hiss olunmur.

- **Bəzi istisnalara çıxmaq şərtində deyə bilərsiniz ki, İranda yaşayan 25-30 milyonluq türk toplumu, Cəməbi Azərbaycan bu etirazlara qoşulmadı. Necə bilərsiniz, azərbaycanlılar növbəti dəfə qurbanlığa çevriləcəklərindən ehtiyatlanıb, sadəcə, müşahidəçi oldular, yoxsa başqa səbəblər var?**

- Bu günün İranında açıq milli dava adı ilə meydana çıxış imkanları real görünür. Ayn-ayn şəhərlərdə baş verən etiraz aksiyalarında azərbaycanlılar da ayrıca milli komponent kimi deyil, İran vətəndaşı olaraq sosial-iqtisadi şüurlarla çıxış

bərimizdə xoş bir şey düşünməyəcək ki... ABŞ, Rusiya, İran erməni məsələsində necə əleyhimizə birlik nümayiş etdirirlərsə, Güney Azərbaycan türklərinin haqlarına münasibətdə dəstək göstərməyəcəklər ki. Yeni anlamalıyıq ki, öz taleyimiz ancaq doğru, rəşadətli qərarlarımızdan asılı olacaq, bu mövzuda vətənpərvərlik şöhrəti və siyasi mövcudluq qazanan bir qrup diletantın qızışdırılması ilə problemə yanaşmamız təkcə oradakı soydaşlarımız deyil, Azərbaycan dövlətini də riskli nəticələrə qarşı-qarşıya qoya bilər.

- **İran hakimiyyəti baş verən hadisələrin arxasında ABŞ və İsrailin dayandığını iddia edir. Bu iddiaların nə dərəcədə əsası var?**

- Bu elə də inandırıcı görünür. İranın qarışmasında həmin ölkələrin, heç şübhəsiz ki, maraqları var və bu maraqlar da qətiyyətlə

arealına qarşı düşmənçilik maraqlarına cavab verir, ancaq bu dövlətin ideoloji prinsiplərlə bölgə ölkələrində aktiv əməliyyatlara qoşulmasına rahatsızlıqla yanaşırlar. Bununla belə, fikrimcə, son günlər baş verənlər daxili narazılığın gözəlinən təzahürü idi və əhalinin sosial durumunun pisləşməsindən qaynaqlanırdı.

- **Fazil bəy, zaman-zaman Güney Azərbaycanda milli oyanış hərəkatının öz hədəfinə çatacağı barədə ümidlər yaranıb, lakin sonda soydaşlarımız qurbanlar verərək geri çəkilməli olublar. Hazırda Güney Azərbaycanın perspektivi ilə bağlı hansı fikirdəsiniz? Güney Azərbaycanın federasiya subyektinə çevrilməsi daha realdır, yoxsa müstəqil olması?**

- İndi həqiqətləri deyəcəyəm, yene də diletant vətənpərvənlər başlayacaq ki, bizim oxuyub inandıqlarımızı niyə əlimizdən alırsınız? İndiyədək Güney Azərbaycanda milli hərəkatın vüsəti barədə qoyduğunuz sual bizim tarixçilərin uydurduğu kitablarında yer alan təhriflərdir. Səttarxan hərəkatı İranın bütövlüyünü qorumaq hərəkatıydı, əsas dəstəkçisi də klerikal ruhanı şəbəkəsi idi. Hərəkatın canlı qüvvəsinin əsas etibarilə Azərbaycan türkləri olması mahiyyətə milli hərəkat kimi xarakterizə oluna bilməz. Xiyabani hərəkatı da Rusiyada bolşevik rejiminin ilhamlandırdığı və əsasən antitürk hərəkatı idi. Pişəvəri hərəkatı milli hərəkat xarakterinə daha uyğun idi. Simvollar, dəyərlər programlı şəkildə tətbiq olunmağa başladı, lakin sistemli bir nəticəyə varılması mümkün deyildi, çünki SSRİ-nin programlaşdırıldığı xətdən kənara çıxmaq nəzərdə tutulmurdu. Nəticədə ABŞ və Böyük Britaniyanın diplomatik şantajları nəticəsində Güney Azərbaycanın SSRİ tərkibinə ilhaqı mümkün olmadı. Ancaq Pişəvərinin başçılıq etdiyi

"Milli oyanışla milli hərəkatı eyniləşdirməklə illərdir özümüzü aldatmışıq"

rəkəti eyniləşdirməklə illərdir özümüzü aldatmışıq. Yuxarıdan durmaq, hələ addımlamaq, istehsal etmək, düşüncələri gerçəkləşdirmək deyil. Milli hərəkatın öz program strategiyası mövcud olmur, daxilə və xaricə ciddi hədəfləri gerçəkləşdirən eyləmçi qruplar, parlament lobbiçiliyi, mühacirətdə beynəlxalq təşkilatlara, ayn-ayn dövlətlərin siyasi sistemine təsir göstərə biləcək diaspora qüvvəsi olur. Bizdə Güney Azərbaycanın gələcəyini, bütövlüyünü düşünməyən xeyli insanlar var. Təşkilatlanma cəhdləri də kifayət qədər olub. Ancaq bunların böyük əksəriyyəti ədəbiyyat dərnəkləri və ya həvəskar soydaşlar klubundan fərqli bir şey olmayıb. Yaradılan konqreslər, birliklər, dünya təşkilatı səviyyəsinə yüksələ bilməyib, səbəbi də dünyada yaşayan Azərbaycan türklərinin milli ideya anlayışının təməllərinin zəif olmasıdır. Milli ideyamızın natamamlığına əsas səbəbi isə bu gün də Azərbaycanda hökm sürən saxta din ehkamçılığı və saxta tarix şüurundan qaynaqlanırdı. Çözüm isə həm güneydə, həm də quzeydə millətimizin Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin millilik və modernlik cizgisini özərləməsinə deyil, mənimsəməsinədir. Bunlar mənimsənilmədən perspektiv barədə danışmağı erkin sayıram.

- **İranla bağlı dünya güclərinin siyasətinin məntiqi yekunu nə vəd edir: "İran baharı", yoxsa hərbi əməliyyatlar?**

- Yaxın Şərqdə bu gün ABŞ və İsrailin arzuladığından da onları maraqlandıran uyğun siyasəti İran həyata keçirir. Hətəta bölgədə

dalğası deməkdir, "İran baharı" isə ərəblərdə gördüyümüz "bahar"dan fərqli olmayacağına görə indiki qışın qalması daha məsləhətdir. Fikrimcə, yene də iqtisadi sanksiya, siyasi pressinqlər vasitəsilə rejimin yumşaldılması siyasətinə davam ediləcək.

- **Fazil bəy, İranda baş verənlərə rəsmi Bakının münasibəti necə olmalıdır, sadəcə, müşahidəçi statusunda dayanmalı yoxsa, Azərbaycan türklərinin pozulan haqlarının bərpası tələb edilməlidir?**

- İranda baş verən hadisələrə indiki məqamda sırf qonşu ölkədə baş verən hadisələr kontekstində yanaşmalıyıq. Orada milli hərəkatdan söhbət getmir, sosial vəziyyətin çətinliyinə görə başlanan aksiyalardır, burada İranda yaşayan bütün xalqların təmsilçiləri iştirak edir. Bizim arzuladığımız durum İranda proseslərin nəzərdə tutulan ölçüdə kənara çıxmasıdır. Azərbaycan İranın hərbi münafiqə məkanına və etnik qarşıqlıq zolağına çevrilməsinə maraqlı olmalıdır. Çünki orada yaşayan soydaşlarımızın sistemli siyasi program üzrə hərəkət etməsi hələ ki, real görünür və daha çox ABŞ-ın məqsədlərinin istifadəçisi kimi rol almağa yarayacağıq. Ancaq orada soydaşlarımıza qarşı insan haqlarının pozulması faktlarını bığana qalması, informasiya dəstəyimizi əsirgəməməliyik.

(Müsahibənin tam mətni Musavat.com-da)

□ EİSAD PAŞASOY,
□ "Yeni Müsavat"

Meşədə ulamaq

Zamin Hacıyev
zaminhaci@gmail.com

"Acıtdı məni acı sözün, tünd nigahın,
Ey nəxli-mələhət, nə belə təlx bərin var!"
**(Füzuli pensiya idarəsindən
çixanda yazmışdır)**

Özümü yaxşı aparsaq doğrudan da hökumət hovuzuna su buraxmış. Misal üçün, 2018-ci ilin girişində ən önəmli qərarlardan biri sizcə nə oldu? Mən yazım, bilməyənlər də bilsin: artıq maşında danışmağa bizə icazə verilmişdir! Fantastikadır. İnsan hüquqları, multikulturizm, tolerantlıq, canım sənə desin, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması sahəsində irəliyə atılmış böyük addımdır. Ermənistanda heç maşından düşüb də danışa bilmirlər. Ölkə boşalıbdır. Maşınlar da boşdur. Keçən həftə AzTV İrəvanda o məşhur RAF-1 göstərdi, içi bomboş idi.

Bu mühüm qərar haqda bir az geniş yazmalıyıq. AYB-nin mərifəti olsa şairlər sədrə yaltaqlanmaq yerinə bu temada poemalar quraşdırmalıdır. Mənəvi mahnı bəstələməli, rəsamlar maşında danışan azərbaycanlı adam portretləri, danışa bilməyən erməni natürmortu çəkməlidir.

Yəqin bu mərkəzin kökləri yadınıza gələr. Keçən il bu temada ilk qafiyəni yanımlıramsa paytaxt polisindən Vaqif müəllim açmışdı, demişdi, kim maşın sürəndə danışsa onu cərimə edəcəyik. Yanında oturan qəşəng qız... üz istəyirəm, indicə köşənin içindən dilənçi keçdi... Sürücünün yanında əyləşən sənişinlər danışsa belə cərimə olacaqmış. Çünki maşında danışmaq sürücünün fikrini yayındırır, yol qəzalarına səbəb olur, xoşbəxt gələcəyimizi, YAP quruculuğunun təntənəsini görməli zəhmətkeşlərin azalmasına gətirir.

Burada haşiyə çıxaraq qeyd edim ki, əslində neinki maşında danışmaq, ümumiyyətlə danışmaq çox ziyanlı hərəkətdir. Atalarımız bu temada babat irs qoyub getmişlər: "Danışmaq gümüşdürsə, susmaq qızıdır", "Söhbət dananı qurda verər", "El ağzı, çuval ağzı", "Ölünün ağzını yummasan klip çəkdirər", "Əə, kiri, başını aşağı sal, siyasətə qarışma" və sairə. Ən yaxşı vətəndaş susan, eşitməyən, görməyən, hiss etməyən, ancaq bu şəraitdə ləzzət almağı bacaran vətəndaşa deyilir - bizim konstitusiyada yazılıbdır. Qayıdaq danışmaq qanununa.

Uzun sözün qıssası, Vaqif müəllim qafiyəni açan kimi möhkəm deyişmə başladı. Bir vətəndaş bunun demokratiyaya zidd olduğundan qırıldı, başqası "Susma, susduqca sıra sənə gələcək!" mırıldadı, bir ayırı "bəs bizim səsimizi kim eşitsin" deyər zırladı və sairə. Elə bil bütün millət maşında danışmaqdan ötrü ölmüş. Guya biz maşında danışsaq Qarabağı geri alırıq. Kərə yağ ucuzlaşar. Üç uşaq anası intihar eləməz.

Hökumət dərhal vəziyyəti nəzarətə götürdü, dedilər danışmağına danışın, ancaq bir az yavaşdan danışın. Sonra deputatxana uyğun qanuna barmaq elədi, nəhayət budur, 2018-ci il yanvarın 1-dən təzə qanun qüvvəyə minibdir, artıq maşında danışmağın heç bir cəriməsi yoxdur! Düzdür, bu cərimənin qalxmasının dövlət büdcəsinin gəlirlər hissəsində ciddi kəsirə səbəb olması gözəniləndir, hətta ola bilər nəticədə hakimlərin maaşını 0,008567969 qəpik, müəllimlərin baza əmək haqqını isə minus 0,3398468 faiz qaldırmaq çətinləşsin, ancaq nə edə bilərik? Bizim üçün insan hüquqları hər şeydən önəmlidir!

Hələ bu harasıdır, yeni ilin ilk günlərində Vəkillər Kollegiyası üzvlüyünə 18 yeni şəxsiyyətin qəbulu proseduru da baş tutmuşdur! Keçən il bizdə məhkəmədə nümayəndəlik institutu ləğv olunanda bəzi xaricdən maliyyələşən qara qüvvələr səs salmışdı. Deyirdilər, bizdə 10 min vəkilə ehtiyac var, nümayəndələr heç olmazsa boşluğu azca doldururdu, bəs indi vətəndaş nə edəcək, hakimə, prokurora pulu kimin vasitəsiylə verəcəkdir. İlk baxışdan doğrudan çətin görünürdü. Ancaq indi yeni vəkillər işə götürülür. Əgər hər il 18 vəkil işə götürülsə 3-cü minilliyin sonlarına doğru bizdə hər bir vətəndaşın keyfiyyətli vəkil tutmaq imkanları yaranacaqdır!

Yazını elə bu nikbin notlarla bitirirəm. Ümid edirəm, yanvar tətilindən qayıdan deputatlarımız maşında asqırmaq, səkidə geyirmək, meşədə ulamaq, küçədə anqırmaq, hamamda oxumaq qadağalarını da aradan qaldıracaqdır.

Bakının balans siyasəti üçün qəfil təhdidlər

Ağır Qarabağ yükü olan Azərbaycan üçün 2018-ci ilin daha məsuliyyətli və ziddiyyətli bir il olacağı gözlənilir. Daxil olduğumuz ildə dost-müttəfiqlər və rəqiblər təzədən səf-nəzər ediləcək. "Yeni Müsavat"a görə, Bakı geosiyasi mahiyyət daşıyan bəzi sınaqlarla da üzleşə bilər. Bu isə böyük ölçüdə Rusiya-ABŞ, Türkiyə-ABŞ, Türkiyə-Rusiya və ABŞ-İran münasibətlərinin xarakterindən qaynaqlanacaq.

Azərbaycanın İsrailə münasibətlərinin də növbəti çətin testlə üzleşəcəyi istisna edilmir - ilk növbədə də qardaş Türkiyənin yəhudi dövləti ilə davam edən qeyri-müəyyən münasibətləri fonunda. Siyasi analitiklərin bu yöndə fikir və proqnozları maraqlıdır. Siyasi analitiklərin bu yöndə fikir və proqnozları maraqlıdır. Siyasi analitiklərin bu yöndə fikir və proqnozları maraqlıdır. Siyasi analitiklərin bu yöndə fikir və proqnozları maraqlıdır.

"Azərbaycanın İsrailə inkişaf edən əlaqələri orta perspektivdə Türkiyə-Azərbaycan münasibətləri üçün problemlər yarada bilər". "Yeni Müsavat"ın məlumatına görə, belə bir ilginc iddia ilə türkiyəli tanınmış politoloq, "Ankara-Moskva" analitik şəbəkəsinin aparıcı eksperti Engin Özer rusdilli Vestİ.az saytına açıqlamasında 2017-ci ilin yekunları haqda danışarkən deyib.

Onun sözlərinə görə, Azərbaycan 2017-ci ildə həyata keçirdiyi klassik balans siyasətini 2018-ci ildə də davam etdirəcək. "Rəsmi Bakı öz əlaqələrini Rusiya və ABŞ-la balanslaşdırmağa çalışır. Bu, izah edilən və məntiqli bir strategiyadır. Lakin Azərbaycanın İsrailə əlaqələri orta perspektivdə Türkiyə-Azərbaycan münasibətləri üçün problemlər yarada bilər" - ekspert bildirib.

Türkiyəli politoloq hesab edir ki, prezident Donald Trampın Qüdsü İsrailin paytaxtı elan etməsi və ABŞ səfərlərini Qüdsə köçürmək barədə sərəncamı Türkiyə-ABŞ münasibətlərində zərbə vuran qərar olub. "ABŞ prezidentinin bəyanatı Türkiyə-ABŞ münasibətlərində çatı dərinləşdirib. Məlumdur ki, Ankara BMT Təhlükəsizlik Şurasının təcili iclasını çağırıb. Bu da bütün ölkələrə öz mövqeyini nümayiş etdirmək imkanı yaradıb. Çox mühümdür ki, Azərbaycan məsələdə aydın və dəqiq mövqə tutdu", - deyər qeyd edib.

Analitikin qənaətinə, ötən il regional aktorlar kimi, Azərbaycan, Türkiyə və Rusiya nümayiş etdirdilər ki, təşəbbüs göstərməklə regiondakı problemləri həll edə bilərlər. "Mövcud rəylərə rəğmən, Türkiyə bu xüsusda Avrasiya Birliyinə inteqrasiya eləməklə və Avropaya daha yaxın olmaq sayələrindən uzaqlaşmamaqla istədiyi nəticələrə nail ola bilər. Regional əməkdaşlığa üstünlük - Ankaranın yeni strategiyasının əsasında dayanır. Bu mənada 2017 gerçəkəndə də dəyişikliklərin başlanğıcı sayıla bilər".

Azərbaycanın İsrailə dinamik münasibətlərinin nə vaxtsa Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığına

İki dost arasında sıxılan Azərbaycan - çətin seçim

2018-lə bağlı ilginc iddia; türkiyəli ekspert: "Bakının İsrailə yaxınlaşmağa davam etməsi iki qardaş ölkənin münasibətlərinə problem yarada bilər"; yanvarın 19-da ABŞ-ın açıqlayacağı hərbi strategiyanın Azərbaycana da dəxli var, çünki...

problem yarada biləcəyi fikri ilginc olduğu qədər diqqət çəkməyə bilməz. Belə çıxır ki, rəsmi Bakının bir seçimi də məhz strateji tərəfdaş ölkə olan İsrailə qardaş Türkiyə arasında olacaq?

Suala cavab tapmadan öncə vurğulayaraq ki, əslində Azərbaycan hazırda münasibətləri gərgin olan İsrailə Türkiyə arasında "bufer" rolu oynaya, hətta vasitəçi qismində çıxış edə bilər. Necə ki, məlum təyyarə insidentindən Avropaya daşınmasına razılıq verməməlidir, çünki onun fikrincə, o halda qazın "açarı" Ərdoğanın əlində olacaq. Lakin gərdinca bildirdi ki, uydurma erməni soyqırımının İsrail Knessetində (parlament - red.) tanınması həm də Azərbaycanla isti əlaqələr səbəbindən mümkün deyil.

Başqa yandan, rəsmi Ankara yaxşı bilir ki, İsrailə əməkdaşlığımız öncəliklə Qarabağ konfliktinə göredir. Bununla biz həm silahlı qüvvələrimizi müasir silah-sursatlarla və hərbi texnologiyalar hesabına daha da modernləşdiririk, həm də nüfuzlu beynəlxalq yəhudi lobbisinin imkanlarına çıxış əldə etməklə konfliktin ədalətli həlli üçün əlverişli beynəlxalq rəyini hazırlanmasına çalışırıq. Bu gün Azərbaycanın hətta Rusiya üçün əlçatmaz olan yüksək dəqiqlikli PUA-lara (pilotsuz usan aparatları) sahib olması ən əvvəl İsrailin hesabına gəlir. "Demir günbəz" müasir ra-

ketdən müdafiə sisteminin yaratdığı üstünlük də öz yerində.

İnsafən, İsrail tərəfi də Azərbaycanla əlaqələrə böyük dəyər verir və Ermənistanı "bort arxasında" saxlamaqda davam edir. Məsələn, Qüdsə bağlı Trampın qərarından sonra İsrail-Türkiyə münasibətləri təzədən gərginləşəndə İsrailin müdafiə naziri Avidqor Liberman öncə Ankara əleyhinə açıqlama verərək dedi ki, İsrail öz qazını Türkiyə ərazisindən Avropaya daşınmasına razılıq verməməlidir, çünki onun fikrincə, o halda qazın "açarı" Ərdoğanın əlində olacaq. Lakin gərdinca bildirdi ki, uydurma erməni soyqırımının İsrail Knessetində (parlament - red.) tanınması həm də Azərbaycanla isti əlaqələr səbəbindən mümkün deyil.

Başqa sözlə desək, bu gün Bakı-Təl-Əviv əlaqələri eyni zamanda ən böyük erməni yalanının rəsmiləşməsinə əngəlləməklə Türkiyənin də maraqlarına xidmət edir. Lakin çox şey yəhudi dövlətinin özündən, onun yaxın və orta perspektivdə yürüdəcəyi xarici siyasət kursundan asılı olacaq. Söhbət həm də Türkiyəyə qarşı Qərbin bəzi çevrələrində hazırlanan məkrin planlarda iştirakdan gedir. Belə planlarda İsrailin yer alması həqiqətən də Bakını qardaş ölkə qarşısında rahatsız duruma sala bilər. Bəzi iddialara görə, Türkiyəyə, Ərdoğan iqtidarına

qarşı ABŞ-ın belə planları hər halda mümkündür.

Yeri gəlmişkən, yanvarın 19-da ABŞ-ın yeni Hərbi Strategiyası açıqlanacaq. "Yeni Müsavat" bildirir ki, bu haqda Pentaqon başçısı Ceyms Mettis bildirib. Onun sözlərinə görə, ictimaiyyət sənədin yalnız özəti ilə tanış olacaq. Yada sala q ki, ötən ilin sonunda ABŞ yeni Milli Təhlükəsizlik Strategiyasını açıqlamışdı. Həmin sənədə Birləşmiş Ştatlara əsas təhlükə kimi Rusiya, İran və Şimali Koreya göstərilir. Ötən həftə sonu isə ABŞ-ın dövlət katibi Reks Tillerson İranla nüvə anlaşmasının ləğv ediləcəyini, demək, Tehranla münasibətlərin bir qədər də kəskinləşəcəyini anonsunu verib.

Şübhə yox ki, ABŞ-ın Hərbi Strategiyasında da Milli Təhlükəsizlik Strategiyasındakı kimi İran və Rusiya ön hədəflər sırasında olacaq. Bu iki dövlət isə bizim üç böyük qonşumuzdan ikisi, üstəgəl, orta qitədən layihələr ("Şimal-Cənub" dəhlizi) içində olduğumuz tərəfdaş ölkələrdir. Üçüncü böyük qonşumuz - qardaş Türkiyəyə qarşı iddia edilən planlar, habelə İsrail-İran və İsrail-Türkiyə münasibətlərinin qəliz xarakteri nəzərə alınarsa, 2018-in Azərbaycan üçün sınaqlar və seçim ili olacağı ilə bağlı qənaət daha inandırıcı görünür.

☐ "Yeni Müsavat"ın analitik xidməti

Gürcüstan 2018-ci il üçün qaz təminatının yüz faizini Azərbaycan alacaq. Özü də güzəştli şərtlərlə. Bəs Azərbaycanın bu güzəşti Gürcüstan hökumətinin Ermənistanla dahliz verməsini əngəlləyən faktora çevrilə bilərmi? Azərbaycan qaz amilindən gürcü hökumətinə təsir üçün yararlanmalıdır?

Politoloq Əhəd Məmmədli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycan illərdir olduğu kimi yenə də Gürcüstana xilas əlini uzadır: "Uzun illər neftimizlə, indi də qazımızla onları xilas edirik. Gürcüstan hökuməti Azərbaycandan hansısa təzyiq olmadan bunu nəzərə almamalıdır və Azərbaycanın strateji maraqlarına zidd olan addımlardan çəkinməlidir. Ermənistanla münasibətlərdə gürcü hökuməti Azərbaycanın torpaqlarının işğal faktını kənara qoymamalıdır. Rusiyadan qaz almaq gürcülərin bütövlüyünə bəna başa gəlirdi. Həm də qaz məsələsi Gürcüstanı Rusiyadan asılı vəziyyətə gətirirdi. Azərbaycan bu baxımdan yanaşsaq, Gürcüstana həm iqtisadi, həm də siyasi baxımdan ciddi dəstək vermiş sayılır. Azərbaycan Gürcüstana uyğun qiymətə qaz satacaq. Gürcüstan yenə Azərbaycanla bazarlığa girib öz xeyrini güddü. Belə hal birinci dəfə baş verməz. Biz bunu gələcəkdə nəzərə almalıyıq. Azərbaycan-Ermənistan münasibətindən ən uduşlu Gürcüstan çıxdı. Yəqin Azərbaycan hökuməti Gürcüstana qaz güzəştli ilə dahliz məsələsini həll etməyə çalışacaq və Ermənistanla dahliz verilməyəcək. Təbii Azərbaycan öz iqtisadi gücündən yararlanmalıdır ki, Gürcüstana təsir edə bilsin. Azərbaycan olmasaydı, Gürcüstan indi iqtisadi baxımdan Ermənistandan da, acınacaqlı durumda olardı. Güman edirik Azərbaycan Gürcüstana Ermənistanın güclənməsinə səbəb olacaq addımlar atmaqdan çəkindirəcək".

Qeyd edək ki, dekabr ayında Gürcüstanın baş naziri Georgi Kvirikaşvili erməni mallarının fors-major hallarında Abxaziya və

məsələdir. Belə ki, Ermənistanla yük axınının mütləq əksəriyyəti-80%-ə yaxını Moskvadan gəlir. Hazırda ekspertlər 6 müxtəlif variantı nəzərdən keçirir: dəniz yolu (Poti vasitəsilə), üç quru yolu (Cə-

mir yolu rentabelli deyil, belə ki Rusiyadan Ermənistanla malların daşınması 40 günə qədər uzana bilər. Bərə yolu da xeyli mürəkkəbdir. Dağıstan vasitəsilə (Avar-Kaxeti yolu) daşınma da

Azərbaycan qazı Gürcüstandan Ermənistanla dahlizi bağlayacaq

Ekspert: "Qarabağ münaqişəsindən ən uduşlu çıxan Gürcüstan oldu..."

Cənubi Osetiya vasitəsilə Gürcüstan ərazisindəki nəqliyyat dahlizlərindən keçməsinin mümkünlüyünü bəyan edib. Bu isə Gürcüstan müxalifətində, həmçinin Azərbaycanla Gürcüstan Ermənistanın güclənməsinə səbəb olacaq addımlar atmaqdan çəkindirəcək".

Qeyd edək ki, dekabr ayında Gürcüstanın baş naziri Georgi Kvirikaşvili erməni mallarının fors-major hallarında Abxaziya və

nubi Osetiya dahlizi, Dağıstan və Yuxarı Larsdan keçən Avar-Kaxeti yolu) və dəmir yolu (Zuqidi-Soçi marşrutu üzrə Abxaziya ərazisindən keçir). Lakin iqtisadi baxımdan Ermənistan üçün ən sərfəli Nar (Şimali Osetiya)-Qori marşrutudur ki, bu da Cənubi Osetiyadan keçir. O, Yuxarı Larsdan 80 km uzun olsa da, daha uyğun iqlim şərtləri və relyef üzündən məqsəduyğundur. Də-

pis alternativdir, çünki birincisi, bu yol təhlükəsiz deyil. İkincisi, bu marşrutun seçilməsi əvvəlcədən logistika yatırmlar tələb edir.

Gürcüstanın dekabr ayında imzaladığı müqavilə Ermənistanla Rusiyadan bu ölkədən keçməklə quru dahlizini qismən də olsa açmış olur. Hansı ki, həmin dahliz 1990-cı illərin əvvəllərindən bağlı idi və Yuxarı Lars keçidində qış aylarında hərəkət çətinləşəndə Ermənistanla yükklərin daşınması ancaq Gürcüstan limanlarından mümkün olurdu.

Ekspertlərə görə, Gürcüstan hökumətinin bu addımı Azərbaycanın maraqlarına ziddir. Bunu hətta Azərbaycana xəyanət kimi də dəyərləndirmək mümkündür. İşğalçı ölkəyə faktiki olaraq ciddi nəfəslik vermək Azərbaycana qarşı olan hərəkətdir. Heç kim təminat verə bilməz ki, həmin dahlizdən işğalçı Ermənistanla Rusiyadan silah daşınmayacaq.

□ Etibar SEYİDAĞA,
□ "Yeni Müsavat"

Moldova BMT-yə xüsusi sənəd çıxarır - Azərbaycanın məsələsi də öndə

Sənəd qəbul edilsə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü BMT-də bir daha təsbit ediləcək...

Moldovanın Xarici İşlər və Avropaya İntegrasiya Nazirliyi 2018-ci il üçün ölkənin Demokratiya və İqtisadi İnkişaf naminə Təşkilat-GUAM-a sədrliyi ilə bağlı yaydığı bəyanatında BMT Baş Assambleyasının növbəti iclasında "GUAM məkanındakı uzunsürən münaqişələr və onların beynəlxalq sülh, təhlükəsizlik və inkişaf üçün nəticələri barədə" birgə qətnaməni irəli sürəcəyini açıqlayıb.

Bəyanatda bildirilir ki, yanvarın 1-dən təşkilata sədrliyi üzərinə götürən Moldova həm də GUAM Azad Ticarət Zonasının fəaliyyətini təmin etməyə və təşkilatın investisiyaya açıq bir platformaya çevrilməsinə çalışacaq. İqtisadi prioritetlər çərçivəsində, Moldova iqtisadiyyat, nəqliyyat, energetika, enerji təhlükəsizliyi, turizm sahələrində əməkdaşlığın gücləndirilməsi üzrə qarşılıqlı əlaqələri aktivləşdirməyə, öv ölkələrin nəqliyyat və tranzit potensialını artırmağa, habelə nəqliyyat dahlizinin inkişaf konsepsiyasını həyata keçirmək üzrə müvafiq Fəaliyyət Planını hazırlamağa çalışacaq.

Moldova həmçinin GUAM + formatında, xüsusilə də Avropa İttifaqı və ATƏT ilə beynəlxalq əməkdaşlığı gücləndirəcək və genişləndirəcək. ABŞ, Yaponiya və Vişegrad qrupu ilə konstruktiv dialoqun təşviqini davam etdirəcək.

Bəs BMT Baş Assambleyasının iclasına Moldovanın təqdim edəcəyi qətnamənin müzakirəsi gözləniləndirmi? Azərbaycanın və digər 3 respublikanın ərazi bütövlüyünün bir daha təsbiti baxımdan əhəmiyyət daşıyır mı bu addım?

Politoloq Elxan Şahinoğlu "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Moldovanın belə bir təşəbbüsü çıxış etməsinin özü çox müsbət addım-

dır və Azərbaycanın da maraqlarına uyğundur: "Ona görə Azərbaycan üçün xüsusilə müsbətdir ki, GUAM-in digər iki üzvü onsuz da Azərbaycanı dəstəkləyir və onları ölkəmizin strateji tərəfdaşı da adlandırmaq olar. Gürcüstan və Ukrayna Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü dəstəkləyir və zaman-zaman müxtəlif təşəbbüslərlə çıxış edirlər. Moldovanın belə bir təşəbbüsü çıxış etməsi isə ilk sayıla bilər. Həm də onu da nəzərə almaq lazımdır ki, indi Moldova GUAM-a rəhbərlik edir. Başqa bir fakt da var ki, Moldovada vəziyyət də sabit deyil. Faktiki olaraq Moldovada prezident rus-pərəst, parlament və baş nazir isə qərbpərəstlərdir. Onların arasında ciddi mübarizə gedir. Rus-pərəst prezident aydındır ki, GUAM-a o qədər də maraq göstərməz. Buna rəğmən görürük ki, onunla mübarizə aparan parla-

ment və baş nazir daha çox GUAM-a üstünlük verir, buradakı tərəfdaşlarına dəstək haqqında düşünür. Bu təşəbbüs də məhz hökumətdəndir".

Politoloq hesab edir ki, Moldovanın BMT Baş Assambleyasına çıxaracağı sənəd mümkündür ki, qəbul edilsin: "Amma bu, o demək deyil ki, BMT-yə çıxarılan qətnamə layihəsi Baş Assambleyada səs çoxluğu qazansa və qəbul edilsə, çox şeyi dəyişəcək. Onsuz da zaman-zaman BMT-də GUAM üzvü olan dövlətlərin ərazi bütövlüyü ilə bağlı birgə sənədlər qəbul edilir. Hətta ATƏT səviyyəsində də bəzən belə sənədlər BMT-yə çıxarılıb və bu dörd ölkənin ərazi bütövlüyü vurğulanır. Siyasi baxımdan bu sənədlər təbii ki, xeyirimizdir. Amma təəssüf ki, bu sənədlər real işlək mexanizmə çevrilmir. GUAM ölkələrinin dördü də separatizmlə üzləşsə də, ayrı-ayrılıqda bu münaqişələri həll etmək mümkün olmur. Bu bölgədə maraqları kəşşən böyük dövlətlər münaqişənin həllinə ya mane olur, ya da münaqişənin tənzimlənməsinə heç bir töhfə vermir".

□ Etibar SEYİDAĞA,
□ "Yeni Müsavat"

Təbriz dumanlı, Tehran qorxulu...

Elşad PAŞASOY
epashasoy@yahoo.com

Dünən şəhərdə təsadüfən iki təbrizli soydaşımızla rastlaşdım. Rəşid Behbudovun ev muzeyini axtarırdılar. Birisi "Sahil" tərəfi nişan verdi. Təbrizli qardaş qayıtdı ki, "yox, "Sahil"də Bülbülün, Məmməd Səid Ordubadinin ev muzeyləridir, Rəşidin evi "Azneft" tərəfdə olmalıdır".

Doğrusu, bu mənzərə mənə çox sevindirdi. Bakıda yaşayanlarımızın əksəriyyəti korifeylərimizin ev muzeyinin yerini bilməyə, güneyli soydaşlarımız onlarla daha çox maraqlanırlar, ziyarətinə gəlirlər, küçəkükçə gəzib axtarırlar, "Dumanlı Təbriz" in müəllifinin ev muzeyinə baş çəkirlər. Milli mədəniyyətimizə sahiblənməyin gözəl nümunəsidir.

İmkan düşmüşkən o taydakı, İranda vəziyyət barədə soruşdum. Məlum oldu ki, qardaşlarımız dekabrın sonlarında Bakıya gəliblər - yeni ili qeyd etməyə. O tayda vəziyyətin yaxşı olmadığını dedilər. Odur ki, geri qayıtmağa tələsmirlər. "Bir az sakitlik yaransın, sonra geri dönək, yoxsa başımız belə çəkər" - dedi güneyli qardaşımız.

Vəziyyət belədir. İran hakimiyyəti son həftə ərzində ölkə daxilində baş verənlərin səbəbini xaricdə axtırır. İddia olunur ki, prosesləri tətikləyən ABŞ və İsraildir. Amma Azərbaycanın müstəqilliyini heç vaxt həzm edə bilməyən Tehran hər zaman şübhələnir ki, onun xarici düşmənləri Azərbaycan vasitəsilə planlarını həyata keçirirlər - baxmayaraq ki, Azərbaycan hər zaman qonşuluq, müəlmənliyin prinsiplərinə sadiqlik nümayiş etdirib, hətta Qərbin təzyiqlərinə rəğmən, öz ərazisindən İrana qarşı istifadə olunmasına imkan verməyib.

Ancaq nə olsun? İranın Azərbaycana qarşı gerçək münasibəti dəyişmir ki, dəyişmir. Bundan əvvəl dəfələrlə Bakıya gəlib-gedən güneyli gənclər geri dönəndən sonra sorğu-suala çəkilib, barəsində edam cəzası çıxarılan da olub. Onlar da "Azərbaycana cəsusluqda" ittiham edilib. Bu mənada təbrizli iki gənc qardaşımızın təşvişi anlaşılındır.

Sovet vaxtı kiminsə kimdənə xoşu gəlməyəndə götürüb yuxarılara "donos" yazırdı ki, "İranda qohumu yaşayır". Xüsusilə də vəzifəli şəxslər üçün bu, itihara bərabər ittiham idi. İndi də İranda rejim öz vətəndaşlarının xarici ölkələrlə əlaqəsinə olduqca həssas yanaşır, hər şeydən şübhələnir.

Bu da faktıdır ki, İran hakimiyyəti hər zaman müsəlman həmrəyliyindən danışır, ancaq məscid dağıdan Ermənistanla birgə "azad iqtisadi zona" yaradır, Araz çayı üzərində birgə elektrik stansiyası tikir, bu ölkəyə "oksigen" verir. Hələ üstəlik İran parlamentinin sədri utanmazcasına Ermənistanı "bölgədə sülhün dayağı" adlandırır. Heç olmasa, Şuşanın işğalını xatırlaması lazım idi. Tehranın Qarabağ vasitəçiliyinə Ermənistan Şuşanın zəbt ilə "cavab" vermişdi. Əslində İran buna görə İrəvanı cəzalandırmalıydı - onun vasitəçilik təşəbbüsünə tüpürdüyü üçün...

Təbrizli millət vəkili Əhməd Əlirzabeygi prezident Ruhaninin illər öncə "Türk Dili və Ədəbiyyatı Mədəniyyət Evi"nin yaradılması haqqında verdiyi vədi yerinə yetirmədiyini deyib. Təəvvür edin, adicə vədə əməl etməzlər, çünki adında "türk dili" var. Hər seçkidə Azərbaycan türklərinin qəhrəmanlığından danışır, ana dilində məktəblərin yaradılacağına vəd verirlər. Amma bu vədlər 1979-cu ildən kəçiz üzərində qalıb.

Bəli, güneylilər çox narazıdır. Ancaq baş verənlərdən çox da uzaqgedən nəticələr çıxarılmamalıdır. Unutmaq ki, lokal etirazları nəzərə almasaq, Azərbaycan türkləri son etirazlara qatılmadı. Bu mənada xüsusilə də xaricdə yaşayanlar güneylilərin taleyini düşünüb diqqətli olmalıdırlar. Doğrudur, "Traktor" azarkeşləri fars şovinistlərinin təhqirlərinə qarşılığında "Azərbaycan bir olsun - Mərkəzi Təbriz olsun" hayqırırlar. Bu, millətin səsi, bölünmüş xalqın haraydır. Ancaq ədalətli dünyanın reallıqları var. Ötən əsrə hətta dövlətini quran Güney Azərbaycana edilən xəyanətləri unutmamışıq. Bütövləşmək arzumuzdur, amma təəssüf ki, bu, indi real deyil.

Bu gün güneylilərin təbii haqlarını alması üçün dəstək olmaq lazımdır. Ana dilində yazıb-oxumaq haqqına sahib olmayanların dövlət qurması real deyil. İran Konstitusiyasında təsbit olunmuş haqların tələbindən kənara çıxılsa, Tehranın əlinə fürsət düşəcək, toplumu əzmək, "qaymağı" yığmaq üçün... Bəlkə elə bu hadisələr nəbz yoxlanışıdır.

Əsr dəyişib, amma Təbriz yenə də dumanlıdır. Nə baş verir, bilinmir. Dünya güclərinə meydan oxuyan Tehran da çox qorxuludur. Odur ki, ehtiyatlı, həm də fors-major situasiyalar üçün tədbiri olmalıyıq.

P.S. Görəsən, Bakıya gəlmiş təbrizli soydaşlar evlərinə dönə bildirlərmi?

"İtkin düşən alpinistlər bu hallarda sağ qala bilər..."

Ekspertlər dağçıların axtarışlarının nəticə verməməsinin səbəblərini sıraladılar

Artıq iki həftədir ki, itkin düşən alpinistlərdən heç bir məlumat yoxdur. Hadisə ilə bağlı cinayət işi də açılıb. Bu haqda Respublika Baş Prokurorluğu və Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Mətbuat xidmətlərinin birgə məlumatında deyilir. Məlumatda qeyd olunur ki, 23 dekabr 2017-ci il tarixdə "Şahdağ" Milli Parkı ərazisində yerləşən "Tufandağ" zirvəsi istiqamətində qalxan "Gilavar" idman klubunun 3 üzvü - 1983-cü il təvəllüdü Namin Bunyatov, 1990-cı il təvəllüdü Babur Hüseynov və 1991-ci il təvəllüdü Fəridə Cəbrayılzadənin itkin düşmələri barədə daxil olmuş məlumat əsasında dekabrın 27-də Fövqəladə Hallar və Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirliyinin, Dövlət Sərhəd Xidmətinin müvafiq qurumları tərəfindən helikopter cəlb olunmaqla axtarışa başlanılıb.

İkinci araşdırmalarla müəyən edilib ki, N.Bunyatov, B.Hüseynov və F.Cəbrayılzadə dekabrın 23-də saat 14 radələrində "Tufandağ" zirvəsinə qalxmaq məqsədilə rayonun Quba rayonunun Xınalıq kəndindən "Şahdağ" Milli parkının "Xınalıq" keçid məntəqəsinə gələrək zirvə istiqamətində hərəkət edib və naməlum şəraitdə itkin düşüblər. Hadisə ilə əlaqədar xüsusi mühafizə olunan təbiət əraziləri və obyektlərdən istifadə sahəsində qanunvericiliyin tələblərinə əməl edilməməsinə, habelə adları qeyd olu-

nan alpinistlərin ixtisası, təcrübəsi, hazırlıqlarının yürüyə imkanı verib-verməməsi, meteoroloji şəraitin dağın zirvəsinə qalxmağa əlverişli olub-olmaması, marşrutun seçilməsi və təhlükəsizlik tədbirləri ilə bağlı digər məsələlər nəzarət edilməsi sahəsində məsul şəxslərin öz xidməti vəzifələrini lazımı qaydada yerinə yetirməməsinə dair şübhələr üçün kifayət dərəcədə əsaslar yarandıqından Cinayət Məcəlləsinin 314.2-ci (səhlənkarlıq, ehtiyatsızlıqdan ağır nəticələrə səbəb olduqda) maddəsi ilə cinayət işi başlanılıb.

Hazırda cinayət işi üzrə Baş Prokurorluğun Ağır cinayətlərə dair işlər üzrə istintaq idarəsində zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri həyata keçirilir.

İki həftədir itkin düşən alpinistlərin sağ qalmaq ehtimalı varmı?

Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev məsələ ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışdı: "Bildirim ki, alpinistlərin sağ qalmaq ehtimalı, təəssüf ki, çox azdır. Yalnız əgər onlar əsir düşsə, kimlərsə xilas edərsə, həttdə belə olsaydı hansısa qan izləri və sairə müşahidə edilərdi. Düşünürəm ki, onları qar uçqunundan axtarmaq lazımdır".

Həkim-alpinist Vasif İsmayilov da alpinistlərin qar altında qaldığını düşündüyünü deyib. Onun fikirlərini qısaltılmış şəkildə təqdim edirik: "Dağda alpinistin başına 2 yerə qəza gələ bilər - hərəkət halında, düşərgədə (bi-vuak). Bizim hadisədə alpinistlərə aid hər hansı iz 2 həftə ərzində hələ də tapılmayıb. Bunlar hansı hallarda mümkündür? 1) Hərəkət halında qayadan sürüşmə. Bu qəza növündə 3 idmançının birlikdə yuvarlandıqını nəzərə alsaq, onlara aid hər hansı bir izə rastlamaq mümkün idi. 2) Hərəkət halında qar uçqununa düşmək. Bu qəza növündə alpinistlərin qar uçqunu altında qalması baş verdiyi üçün onların heç bir izinə rastlamamaq mümkündür. 3) Hərəkət halında çatlara düşmək. Buz çatlağına düşmə halında da alpinistlərin heç bir izi qalmaz. 4) Düşərgə halında qar uçqununa düşmək. Düşərgə halında qar uçqununa düşmüş idmançılar ancaq bir dəstədən

ibarıdırsa, ancaq öz gücləri hesabına qarın altından çıxıb bilərlər. Uçqunla gəlmiş qar sement kimi çox sırt olur. Onu eşərək kənara çıxmaq çətinidir (amma mümkündür). Düşərgədə qar uçqununa yaxalanmış idmançılardan da heç bir iz qalmaya bilər. 5) Düşərgə halında ikən qar altında qalmaq. Bu qəza növündə də idmançılardan iz qalmaya bilər. İdmançılarımızın düşərgə saldıqları gün hava şəraitinə nəzər saldıqımızda küləkli, qarlı çovğun olduğunu görürük. Bu sırada idmançıların hərəkət halında olduğunu düşünürəm. Mənim ehtimalımca qəza düşərgə halında ikən baş verib. Ya düşərgə halında qar uçqunu, ya da düşərgə halında qar altında qalma".

□ **Xalidə GƏRAY**
□ **Musavat.com**

Qeysəriyyə əməliyyatı: ən təhlükəsizi, yoxsa...

Həkim-mütəxəssis ölkədəki ana ölümlərinin səbəblərindən danışdı

Bu günlərdə daha bir ana ölümü baş verdi. Hadisə bu dəfə Gəncə şəhərində, özəl xəstəxanaların birində qeydə alındı.

Məlumatla görə, şəhər sakini, 1992-ci il təvəllüdü Nəsibova Nigar Fəxrəddin qızı qeysəriyyə yolu ilə uşaq dünyaya gətirib. Əməliyyatdan sonra ananın vəziyyəti pisləşib. Bir neçə gün müalicə olsa da, N. Nəsibovanı xilas etmək mümkün olmayıb. Yeni doğulan körpə sağ qalıb. Məlumatla görə, bu, N. Nəsibovanın dünyaya gətirdiyi ikinci övləddir. Faktla bağlı hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən araşdırma aparılır.

Qeyd edək ki, son vaxtlarda ölkədə ana ölümlərinin sayının artdığı müşahidə olunur. Ekspertlər bunun müxtəlif səbəblərdən baş verdiyini bildirir. Ümumiyyətlə, Azərbaycan Britaniyanın "Save the Children" xeyriyyə fondunun hazırladığı il-

lik Dünya Analıq hesabatının reyting cədvəlində 179 ölkə arasında 90-cı yerdədir. Hesabatın əsas parametrlərindən biri isə ananın doğuş zamanı ölüm ehtimalıdır və rəqəmlərə görə, Azərbaycanda hər 1800 doğuşdan biri ananın ölümü ilə nəticələnir. Təzəcə geridə qoyduğumuz 2017-ci ildə 11 ana ölümü baş verib ki, onun da

8-nin əsl səbəbi hələ ki araşdırılır.

Gəncədə son hadisə isə daha çox diqqət çəkib. Çünki bir çoxları təbii doğuşdansa, qeysəriyyə əməliyyatının daha təhlükəsiz olduğunu, ana və uşaq ölümü riskinin daha az olduğunu güman edir. Bəs praktika nə deyir?

Mama-ginekoloq Nərvan

Əmirova da mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a danışarkən dedi ki, qeysəriyyə əməliyyatlarının prinsipi odur ki, uşaq və ana ölümlərinin sayı azalsın: "Bu əməliyyatlarda da ölüm hadisəsi baş verir və bunun səbəbləri müxtəlifdir. Məsələn, burada əsasən qan laxtalanması ilə bağlı problem və yaxud xəstəyə verilən narkozla bağlı səbəb ola bilər. Aydınlaşdırmaq lazımdır ki, ana narkozdan ayıldıqdan sonra, yoxsa narkoz verildikdən ölür. Bəzən də qanaxmalardan ananın həyatını qurtarmaq olmur".

Həkim son zamanlar anaların və həkimlərin daha çox qeysəriyyə əməliyyatlarına üstünlük verdiyini də dedi: "Bu da doğru deyil. Sanki indi uşaq doğuzdurmaq istəyən həkimlərimiz də azalıb. Çünki xəstənin yanında qalıb, onun azad olmasına qədər qayğı göstərməli, diqqət etməlisən. Bunun üçün də yaxşı mama-ginekoloqlar lazımdır. Bununla belə pasientlərin də arasında qeysəriyyə ilə ana olmaq istəyənlərin sayı artıb. Təbii ki, bunun da müxtəlif səbəbləri var. Lakin yalnız məcburi vəziyyətlərdə qeysəriyyə əməliyyatına getmək olar. Bundan əvvəl bu qədar ana ölümləri yox idi. Əsas səbəblərdən biri də ana olmağa hazırlaşan qadınların vaxtında müayinələrə müraciət et-

məməsidir. Bəzən də xəstələr heç bir müayinə olmadan doğuşa gedir. Beləliklə analar vaxtında müayinə olunsalar,

xoşagəlməz hadisələrin, problemlərin sayı azalmış olar".

□ **Xalidə GƏRAY**,
□ **"Yeni Müsavat"**

Peterburqda vəhşicəsinə döyülərək qaçırılan azərbaycanlı xəstəxanada öldü

Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində "Monpasye" ticarət mərkəzinin qarşısında naməlum şəxslərdən ibarət qrup tərəfindən döyülərək qaçırılan 29 yaşlı gənc xəstəxanada keçinib.

"Report" xəbər verir ki, ölənlər Azərbaycan vətəndaşı olub.

Hadisə yanvarın 4-də çoxsaylı insanların gözü qarşısında baş verib. Ticarət mərkəzi binasının qarşısında bir neçə nəfər onu əvvəlcə döyüb, ardınca ayaqlarından sürüyərək yaşıl rəngli "Hyundai" markalı maşının yük hissəsinə qoyub və hadisə yerindən qaçırıblar. Növbəti gün möhkəm döyülmüş gənc oğlan Leningrad vilayətinin Vsevolozski rayonundakı yol kənarında aşkar edilmişdir.

Yaralı xəstəxanaya yerləşdirilib. Həkimlər onun bir sıra ağır travmalar aldığını və donma əlamətləri olduğunu bildiriblər. Yanvarın 6-na keçən gecə o, xəstəxanada dünyasını dəyişib. Məlum olub ki, 29 yaşlı gənc Peterburqa ötən il dekabr ayının ortalarında Azərbaycandan işləməyə gəlmişdir.

Faktla bağlı cinayət işi qaldırılıb, araşdırma aparılır.

□ **Musavat.com**

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

**Ermənistan-Azərbaycan,
Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında
həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,
Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi**

Qarabağ

İşğalçı Ermənistan Dağlıq Qarabağ problemi üzərində qurulmuş siyasi oyunlar davam edir. Sırada ölkənin prezidentli üsul-idarədən parlamentli idarəçiliyə keçilməsidir. Apreldə baş tutacaq bu növbəti siyasi şou erməni xalqının diqqətini bir müddət də həll olunmamış Qarabağ konfliktindən, ildən-ilə artan hərbi itkilərindən və dolanışqı dərindən yayındırmaqla yanaşı, şübhəsiz ki, həm də "Qarabağ klanı"nın - hakim rejimin siyasi ömrünü uzatmaq niyyəti güdür. Əks halda, səlahiyyətləri bitməkdə olan indiki prezident Serj Sərkisyan apreldə ölkənin əsas şəxsi olacaq baş nazir postuna can atmazdı.

Möcüzə baş verməyə, Serj Sərkisyan, yəqin ki, istəyinə çatacaq: bu dəfə baş nazir kimi hakimiyyətini qoruyub saxlayacaq. Çünki Ermənistanın əsas yiyəsi Rusiyanın başçısı Vladimir Putinə hələlik Sərkisyan kimi sadıq qulla işləmək sərf edir. Aydırdır ki, Serj Sərkisyan baş nazir kimi də Kremlin bütün tapşırıqlarını, o cümlədən Qarabağla bağlı direktivlərini can-başla yerinə yetirəcək. Başqa yol mümkün deyil.

Bəs apreldən sonra Ermənistanı Qarabağa dair sülh danışıqları prosesində kim təmsil edəcək, yenə Serj Sərkisyan, yoxsa yeni prezident və ya hansısa xüsusi nümayəndə?
Hələlik bu sual açıq qalır və yəqin ki, apreldə cavabını tapacaq. Bir şey yəqindir ki, Sərkisyan yenə hakimiyyətdə əsas söz sahibi olaraq qalacaqsa, Bakının kiminlə danışıq aparmasının önəmi qalmayacaq. Odur ki, Qarabağ

Qarabağ üçün aprel müəmması

Bakı kiminlə danışıq aparacaq?

Sərkisyan rejimi parlamentli idarəçiliyə keçəndən sonra da öz daxili dayaqlarını saxlamağa çalışır; **Ermənistan hakimiyyətinin reytinqi 9%-ə düşüb; politoloq: "İşğalçı ölkənin Gürcüstan və İran hesabına blokadanı yarmaq cəhdləri nəticə verməyəcək..."**

Türkiyənin yeni Qərb siyasəti: ərazi bütövlüyümüz üçün şans

"2018-ci ildə Rusiya-ABŞ münasibətləri daha da gərginləşəcək. Bu isə bölgədəki geosiyasi duruma təsirsiz ötürməyəcək". Bunu Axar.az-a açıqlamasında sabiq dövlət müşaviri Qabil Hüseynli deyib. Politoloq geosiyasi hadisələrin gərgin məcrada inkişaf etdiyini vurğulayıb.

"Bir çoxları hesab edir ki, Türkiyənin son zamanlar NATO-dan kənar siyasət yürütməsi və bu fonda Rusiya ilə sıx yaxınlaşması Ankaraya müəyyən təsirlər yarada bilər. Əslində bu, öncədən belli idi. İran ABŞ-in hədəfində olan ikinci ölkədir. Ona görə də Türkiyənin İran hərəkəti ilə bağlı nümayiş etdirdiyi mövqə birmənalı qarşılanmır. Ancaq hesab edirəm ki, Türkiyə ətrafında, eləcə də xarici siyasətində yol verdiyi nöqsanları düzəltmək üçün bir sıra cəhdlər edəcək. Elə Türkiyə prezidentinin Fransaya səfəri və orada Fransa və İtaliyanın ortaq şirkəti olan EUROSAM-a qoşulması və gələcəkdə bu şirkətin Türkiyəni əhatə edə biləcəyi ilə bağlı saziş imzalaması Ankaranın atdığı ciddi addımlardan biridir. Bu, gələcəkdə Türkiyənin balanslaşdırılmış siyasətinə bir yön verəcək", - deyərək qeyd edib.

Politoloq bəzi dövlətlərin İranla bağlı seçim qarşısında qala biləcəyini də istisna etməyib: "İran məsələsində ABŞ və Qərb dövlətlərinin mövqeyi formalaşmaqdadır. Buraya İsrail də əlavə edə bilərik. Digər dövlətlər də bu məsələdə seçim qarşısında qala bilər. Azərbaycanı İranla yaxın qonşuluq münasibətləri, tarixi dil və din ənənələri birləşdirir. Bu səbəbdən də Azərbaycan-İran münasibətləri normaldır. Ancaq dünya dəyişdikcə geostrateji maraqlar və taktiki addımlar da dəyişir. Hər şey bölgədəki hadisələrin inkişaf trayektoriyasından asılı olacaq. Azərbaycan baş verən prosesləri diqqətlə izləyərək bölgədəki hadisələrdən maksimum yararlanmağa çalışacaq. Əlbəttə, Avropa Birliyinin ərazi bütövlüyü məsələsini ön plana sürməsi, ölkəmizin AB-yə doğru cəsarətli addımlar atması, Avropa nümayəndə heyətinin Bakıya gözlənilən səfərləri onu göstərir ki, Bakı qərbbəyilliyə siyasətinə ciddi əhəmiyyət verir, müxtəlif balanslar və geosiyasi maraqlar çərçivəsində özü üçün lazım olan məqamları tapmağa çalışır. Zənnimcə, bölgədə cərəyan edən hadisələr ölkəmiz üçün əlverişli məqam yarada bilər. Belə olan halda isə Azərbaycan ərazi bütövlüyünü təmin etmək üçün yaranmış şəraitdən yararlanıla bilər".

üçün aprel proqnozu qeyri-müəyyən olaraq qalır (Sərkisyanın əsas rəqibi hazırkı baş nazir Karen Karapetyan hesab edilir).

*****

Bu arada Serj Sərkisyanın reytinqinin aprel seçkisi ərəfəsi minimum həddə düşdüyü məlum olub. "Yeni Müsavat" xəbər verir ki, Ermənistanın "Qafqaz barometri 2017" Qafqaz Təhqiqat Resursları Mərkəzinin hazırladığı hesabatda əsasən, bu ölkədə Sərkisyan rejiminə total etimadsızlıq müşahidə edilir.

Qeyd edilir ki, Ermənistan ələ hakimiyyətin ələ bir sahəsi, qurumu yoxdur ki, erməni cəmiyyəti ona ümid bağlasın. "Reyi soruşulanların mütləq əksəriyyəti prezidentə, hökumətə və parlamentə inanmır. Parlamente - hansı ki, yeni idarəçilik dönməsində əsas hakimiyyət qolu sayılacaq - etimad isə ən aşağıdır: 12%. Bu da hakimiyyət rəsmilərinin son parlament seçkilərinin legitimliyi haqqında söylədiklərini şübhə altına qoyur. Serj Sərkisyanın özünün etimad reytinqi isə 9%-ə yaxınlaşır", - deyərək hesabatda qeyd olunur.

Hesabatda əsasən, respondentlərin 41%-i bu qənaətdədir ki, 2017-ci il aprelin 2-də keçirilmiş parlament seçkiləri heç də "tamamilə ədalətli" olmayıb. Bu, o anla-

ma gəlir ki, aprelin 2-də Sərkisyan hakimiyyəti ilə cəmiyyət arasında yaranmış konsensus çox kövrəkdir və ölkədə real təşəbbüs meydana gələrsə, bu konsensus yoxa çıxa bilər".

*****

Əlbəttə ki, cəmiyyətin onun haqda nə düşündüyü Sərkisyanı az maraqlandırır - o da əgər maraqlandırsa. Çünki Ermənistan demokratik ölkə deyil və burada ictimai rəy həlledici önəm daşmır. Serj Sərkisyanı ən çox maraqlandıran sözsüz ki, Moskvanın onun haqqında düşündüyüdür. Kreml "dobro" verməzsə, şəxsiyyətini Serjin apreli arzusu çin olmasın.

Bir şeyi əminliklə söyləmək olar ki, Sərkisyan yenə də Ermənistanın əsas söz sahibi olarsa, erməni xalqı düşdüyü siyasi-iqtisadi bataqlıqdan və blokada şəraitindən çıxsa, ilbəl artan xarici borclardan qurtula bilməyəcək. Çünki "Qarabağ klanı"nın iqtidar olduğu dövrdə konfliktin ədalətli həlli gözlənilir. Bu isə o deməkdir ki, işğalçı ölkənin iki əsas qonşusu - Türkiyə və Azərbaycanla əlaqələrinin normala düşməsi də istisnadır.

"Azərbaycan və Türkiyə ilə Ermənistanın münasibətləri düzəlmədikcə açıq şəkildə demək olar ki, Ermənistanın nə iqtisadiyyatında, nə də siyasətində köklü

dəyişiklik olacaq". Bu sözləri politoloq İlqar Vəlizadə Ermənistanın dövlət borclanının rekord həddə çatmasının nə ilə nəticələncəyini şərh edərkən deyib (Axar.az).

O bildirib ki, Ermənistanın bu vəziyyət gətirdikcə dərinləşəcək: "Çünki Ermənistan hakimiyyəti tərəfindən bu vəziyyətin aradan qaldırılması üçün adekvat addımlar atılmır. Əslində, Ermənistan hakimiyyətinin birinci kvartalda başı siyasi məsələlərə qarışacaq. Çünki bildiyimiz kimi, bu ilin aprelin ayında Ermənistanın prezident və baş nazir postuna yeni bir namizədin gəlməsi mümkün ola bilər. Hazırda hakim klanın daxilində bununla bağlı hazırlıqlar görülür. Baş nazir Karen Karapetya-

nın komandası ilə prezident Serj Sərkisyanın komandası arasında mübarizə gedir. Hətta baş nazir Karapetyan son açıqlamasında Ermənistanın qeyri-müəyyən vəziyyətinə biznesə mənfi təsir göstərdiyini demişdi", - deyərək politoloq qeyd edib.

Politoloq onu da qeyd edib ki, işğalçı Ermənistan iqtisadiyyatla və daxili siyasətlə bağlı tədbirlər, demək olar ki, apreldən sonra müəyyən olunacaq: "Apreldə hakim komanda yenidən formalaşacaq və yeni təyin olunmuş nazirlər ölkənin yaxın 4-5 il ərzindəki iqtisadi strategiyasını müəyyənləşdirəcəklər. Bu isə vaxt itkisi deməkdir. Belə çıxır ki, 3-4 ay keçdikdən sonra onlar bu məsələləri müzakirə edəcəklər. Bu vaxt itkisi də ilin axırında mütləq iqtisadi göstəricilərdə öz mənfi əksini tapacaq".

Ekspertə görə, Ermənistan hətta apreldən sonra hansısa mü-

Bir çox insanlar müxtəlif xəstəliklərlə üzləşdikdə dərmanla müalicədən çox, təbii vasitələrə üstünlük verir. Belə təbii vasitələr sırasında müxtəlif bitkilərlə yanaşı, tibbi zəli, qurbağa, arı kimi heyvanlar da var. Bəzən isə xəstələr bunu heç bir həkim məsləhəti olmadan, nənə və babalarından eşitdikləri üsullarla özləri tətbiq edir ki, bu da çox vaxt fəsadlara gətirə bilər.

Təbii müalicə üsulları sırasında ta qədim zamanlardan bu günə qədər gəlib çıxanlardan biri də zəli ilə müalicə üsuludur. Bu, alternativ təbabətdə ən çox yayılmış müalicə üsuludur. Onu da bildirik ki, zəli müalicəsi iltihab yaralar, çiban, oynaq ağrıları, sonsuzluq, qan və qan dövranı problemləri, cinsi yolla yoluxan infeksiyalar, xroniki iltihab prosesləri, ürək qüsurları, üreyn işemik ritmi, stenokardiya, maddələr mübadiləsinin pozuntusu, osteoxandroz (duzlaşma), uroloji, ağ ciyər, qara ciyər, mədə-bağırsaq, cinsi sfera, ginekoloji, cərrahi xəstəliklərdə (varikoz genişlənmə, babasil, hidradenit, çiban), revmatizm, dəri və bir sıra digər xəstəliklər zamanı tətbiq edilir. Zəli yeganə vasitədir ki, hətta ölmüş sinir hüceyrələrini də bərpa edir. Buna görə də zəli müalicəsi alternativ tibbin ən vacib elementi hesab edilir.

Onu da qeyd edək ki, tibbi zəllər əsasən fabriklərdə yetişdirilir. Ümumiyyətlə dünyada zəlinin 500-ə yaxın, Azərbaycanda isə 17 növü var. Mütəxəssislər Rusiya, Ukrayna və digər xarici ölkələrin fabriklərində yetişdirilən steril zəllərdən istifadə edilməsini məsləhət görürlər. Çünki həmin zəllər qanla qidalanırlar və onlar tam steril şəkildə, üzərlərinə sertifikat vurulmaqla satışa çıxarırlar.

Zəli müalicəsinin tətbiqi haqda ilk dəfə Hipokrat dövründə bəhs edilir. Məhz buna görədir ki, bu gün əksər apteklərdə zəli satışına rast gəlmək mümkündür. Biz də aptekdə satılan zəllərin qiymətini, necə istifadə edildiyini və satışının necə həyata keçirildiyini öyrənmək üçün qapısında "satışda zəli var" şüarı yazılan bir neçə aptekə baş çəkdik.

Aptek satıcıları zəllərin tibbi zəli olduğunu bildirdilər. Xüsusi maye olan bankada saxlanılan və ədədi 1-3 manat arasında satılan zəllər alıcılara reseptsiz satılır. "Həzi Aslanov" metrosu yaxınlığında yerləşən aptek satıcısı Əsmər Quliyevanın sözlərinə görə, zəli alıcıları daha çox yaşlılardır: "Bizdə satılan zəllər tibbi zəllərdir. Bunlar reseptsiz satılır. Ancaq yaxşı olardı ki, bunu insanlar özləri yox, həkim tətbiq etsin. Zəlidən yalnız bir dəfə istifadə edilməlidir. Bundan sonra zəli ölməlidir. Ancaq müəyyən xəstəliklər var ki, həmin

xəstələrə zəli tətbiq edilərsə, fəsadları ola bilər. Biz bu barədə alıcılara əvvəlcədən xəbərdarlıq edirik".

Digər əczaçı-satıcı Fərid Mustafayev bildirdi ki, zəlidən daha çox revmatizm xəstəliyi olanlar alır: "Zəlini iki dəfə istifadə etmək mümkündür. Bir şərtlə ki, birinci istifadəsindən 6 ay keçmiş olsun və o birinci dəfə sovruduğu qanı qusmuş olsun".

Aptekdə satılan zəllərin fabrikdə yetişdirilən tibbi zəli olduğunu təsdiq edəcək hansısa bir sertifikatın olub-olmamasına

raast gəlmək mümkündür. Pul-suz çatdırılma xidməti ilə təklif edilən və tibbi zəli olduğu bildirilən bu zəllərin isə nə dərəcədə faydalı olacağı sual altındadır.

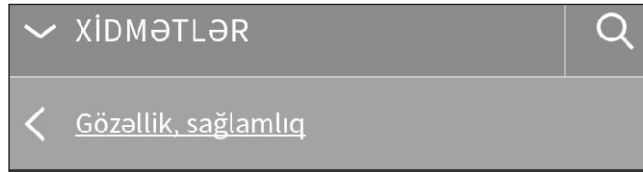
Maraqlıdır, zəli alarkən nələrə diqqət edilməlidir, insan özü özünə zəli tətbiq edə bilərmi?

Təbii üsullarla müalicə həkim Seyfəddin Əsəd zəlidən özbaşına istifadənin ölümə səbəb ola biləcəyini dedi: "Zəlini ikinci dəfə istifadə etmək olmaz. Zəli bir dəfə istifadə edildikdən sonra ölməlidir, öldürül-

min insan qanaxmadan ölə bilər. Yaxud qanın faizi aşağıdırsa və ya zəlinin əks göstəriş verə biləcəyi digər xəstəliklər varsa yenə xəstə mütləq müayinə olunmalıdır, ondan sonra zəli qoyulmalıdır. O ki, qaldı aptekdəki zəli satışına, tibbi zəli fabrikdə yetişdirilir. Çox təəssüflər olsun ki, bu gün xeyli adamlar zəlləri sudan tutub aparırlar. Mənə nə qədər zənglər gəlir ki, deyirlər, zəli alıb qoydurdum ayağım nə gündədir neymiym. Xeyli narahat olan adamlar var. Ona görə də bu fabrikdə yetişdi-

Tibbi zəllərdən özbaşına istifadə ölümə gətirə bilər

Həkim-mütəxəssis Seyfəddin Əsəddən xəbərdarlıq: "Zəlini ilk gün hara, ikinci gün hara qoymaq lazım olduğunu bilməlisiniz, yoxsa..."

Tibbi zəllərin sifariş

1 AZN 6 AZN

gəlinə isə sertifikatın olduğu bildirilsə də, bunu bizə göstərən olmadı.

Mütəxəssis həkimlər zəlidən bir dəfə istifadənin mümkün olduğunu deyirlər. Əksəriyyət həkim isə ümumiyyətlə, bu cür türkə çarələrin tətbiqini məsləhət görmür.

Apteklərlə yanaşı müxtəlif elan saytlarında da zəli satışına

məlidir. Özbaşına zəli qoymaq cinayətdir. Hətta insan bundan ölə bilər. Xəstə öncə analizlər verməlidir. Daha sonra analizin nəticələrinə görə müəyyən edilə bilər ki, bu xəstəyə zəli qoymaq olar, ya olmaz. O qədər insan olub ki, biz ona demişik ki, sənə zəli qoymaq olmaz. Qanın laxtalanmaması problemi olanda zəli qoyularsa, hə-

rilən zəli olmalıdır, sudan, göldən tutulan yox. Fabrikdə yetişdirilən zəli heç vaxt ağırlaşma vermir və bu zəllər mütləq mütəxəssis həkim tərəfindən qoyulmalıdır. Təəssüflər olsun ki, bəzi insanlar bunu nənəm öyrədir deyib özləri tətbiq edirlər. Zəlini ilk gün hara, ikinci gün hara qoymaq lazım olduğunu bilməlisiniz. Bədəni buna öyrəşdirənə qədər müəyyən nöqtələr var. Ondən sonra gözə, başa, dilə, hara qoyursansa, qoy. Ona görə də dediyim kimi, zəli mütləq mütəxəssis həkim tərəfindən qoyulmalıdır ki, fəsadlara gətirib çıxarmasın".

Əlavə edək ki, xüsusilə də açıq su hövzələrindən toplanan zəllər eger 3 ay ac saxlanmadan satışa çıxarılsa, onların başqa canlılardan topladığı qan insana keçə və əlavə xəstəliklərə səbəb ola bilər. Buna görə də həkim göstərişi olmadan zəllərdən istifadə məqsədəuyğun hesab edilmir.

Günel MANAFLI
 Fotolar müəllifindir

O qadın tək deyil...

Sevinc TELMANQIZI
 s.qurbanova@gmail.com

Yenə özümü günah keçisi tapmışıq. Şahdağda uçqunda itən alpinistlərimizi axtarmalı olan qurumlar, adamlar qalıb bir qırada, düşmüşük Fəridə adlı ismini-cismini tanımadığımız, heç bir statusu, gücü, səlahiyyəti olmayan qadının üstünə. Neyçün ki, qadın alpinistlərin arasında olan xanım haqqında "qızın orda nə işi vardı ki, belə bir iş də başına gəlirdi" tipli bir etiraz edib. Təbii, bunu mənim yazdığım kimi yox, daha kobud formada yazıb, amma motiv aydındır - alpinizm qadın peşəsi deyildi, oturaq evində ki, başına da bu iş gəlməyeydi...

İndi baxıram sosial şəbəkələrə, hamı əlinə bir qılınc alıb, düşüb bu qadının üstünə. Anladığı, üslubu, məntiqi, yaşması və ən önəmlisi, zamanlaması yanlışdı. Amma niyə çox adam özünü Avropanın göbündəki Kerri və ya Amerikadakı Con kimi aparmağa çalışır? Niyə içindəki "fatmaları, məmmədləri" unutmamağa çalışırsız? Guya orta statistik, orta yaşlı azərbaycanlıların böyük əksəriyyəti elə düşünürmü? Ata-analarınız qadın üçün ən yaxşı peşənin müəllimlik və ya həkimlik olduğunu düşünməyən deyil? Olmaya azərbaycanlı analar gəlin seçəndə "mütləq stüardessa olsun, ya da alpinist" deyə şərt qoyurlar da, bizim xəbərimiz yoxdur?

Adı Fəridə olan qadın sadəcə yersiz səmimiyyət nümayiş etdirib, necə deyirlər, səslə düşünüb. Həmin anda çoxunuzun ağından keçən bir fikri ucadan deyib və ya yazıb. Azərbaycanda neçə ana-ata qızının təhlükəli, cinsinə çox da uyğun olmayan peşəyə sahib olmasını ürəkdən istəyir? Buna qarşı çıxmayan çoxmu valideyn var ətrafınızda? Bizdə "əli-ayağı təmiz" adlandırılan peşələr məqbul sayılır. Müəllimə, hətta mümkünse ibtidai sinif müəlliməsi, həkim, mümkünse uşaq həkimi, ya da ginekoloq... Bunun kimi bir neçə örnək azərbaycanlı qadınlar üçün ideal peşə sayılır.

Biz jurnalistlər nə qar uçqunu altında qalıraq, nə dağa dırmaşırıq, nə də pilotluq edirik. Amma zaman-zaman xanım reportyorlar getdiyi reportajlarda, hadisə yerlərində "qızın nə işi var burda" təkisi ilə qarşılaşır. Kişi jurnalistlərin rahatlıqla getdiyi reportajların çoxuna biz getmirik, gedə bilmirik, göndərilirik. Yaşımızın bu vaxtında, özümüzün uşaqlarımız olduğu halda, hansısa xarici ölkəyə ezam ediləndə, ya da hadisə yerinə gedəndə valideynlərimizə yalan söyləyirik. Həyəcanlanmasın, and verib bizi yolumuzdan döndərməyə çalışmasın, biz gedib-gələndə qədər ürəyi onu imtahana çəkməsin deyər. Halbuki nə dirigözlü ölümə gedirik, nə də yolda hansısa təhlükəli durum olur. Uzaqbaşı təyyarəyə minirik, ya da taksilə mənzil başına çatmağa çalışırıq. Amma irad, əks arqument ilk deqiqədən hazır olur: "redaksiyada kişi xeylağı yoxdur ki, sən gedirsən?"

Hətta fikri, səviyyəsi, dünyagörüşü belə sənə uyğun olan, özünü müasir kimi təqdim edən kişilərin çoxu da bir müddət sonra anan kimi düşünməyə başlayır. "Otur evində, uşaqlarına bax. Redaksiya şəraitində çalışmaq daha yaxşıdır. Əlində diktofon, videoaparata gəzmək, xəbər axtarmaq qadın işi deyil. Nə olar, nə olmaz..." Bunun adı seksizmdir, tamam. Amma bir türk toplumu gerçəyidir. Çox vaxt insanlara elə gəlir ki, durum təhlükəliyi ancaq peşə ilə bağlıdır. Məsələn, müəllimənin başına heç nə gəlməz, amma stüardessanın başına çox şey gələr. Ya da həkim daha əli-ayağı təmizdir, nəinki qadın taksilə sürücüsü. Xoşagəlməz hadisə həkimdən uzaq olar, nəinki qadın taksilə sürücüsündən. Bunlar stereotiplərdir, türklər demiş, ön yarğılardır sadəcə. Təhlükənin, bəlanın hardan, necə gələcəyini təxmin etmək mümkün deyil. Neft Akademiyasındakı tərrozu xatırlayırsız? Orada dünyasını dəyişən nə qədər qadın müəllimə, elmi işçi vardı. Həkimlərə xəstə yaxınları tərəfindən təzyiqləndirilir, müəllimələr məktəbdə valideyn, məktəbli təzyiqlə üzləşə bilər. Yəni, ehtimallara qalanda hər məslək üçün risk əmsali böyükdür və bu, qaçılmazdır.

Mən Avropaya qaçqın düşərgələrinə gedəndə bunu valideynlərimə deməmişdim. Adi bir konfransda iştirak edəcəyimi düşünürdülər. Orda olduğum müddətdə paralel yazıları da yazırdım. Anam hər yazını oxuyanda o dünyanı görüb gəlirdi. Telefon zənglərində isə dediyi bir şey vardı: "Kaş ki, ilk yazını yazdığın gün səni həvəsləndirməyeydim. Gül kimi diplomun var, müəllimə olsaydın, günorta evində, uşaqlarının yanında olacaqdın. Səhər uşaqla məktəbə, günorta da evə. Ən gözəli..."

Mən, siz, biz... bu zehniyyətlə böyümüş insanlarıq. Niyə sünnilik, ikiüzlülük edirik ki? Hamımızın evində fəridələr yoxmu? Bu cür narahatlıqlar, yanib-yaxılmalar insani deyilmi? O zaman bu teatr, daşlama tendensiyası nədəndir?

Ötən ilin son günlərində İranda Məşhəd şəhərində sosial-iqtisadi şüarlarla başlayan etirazlar bir gün sonra Tehran, Şiraz, İsfahan kimi böyük şəhərlərə, o cümlədən ölkənin dini-ideoloji mərkəzi olan Quma da yayıldı.

Etirazlar Azərbaycan bölgələrində deyil, daha çox fars və kürd regionlarında genişləndi və ABŞ, eləcə də onun regiondakı müttəfiqləri tərəfindən dəstəkləndi. Heç şübhəsiz ki, Yaxın Şərqi güclü oyunçularından birinə çevrilən İranın zəiflədilməsi müəyyən qüvvələrin marağındadır. Bəzi ekspertlər hesab edirlər ki, xarici qüvvələr İranı hətta Suriyanın gününə çevirmək arzusundadırlar. Lakin artıq İranda bu iğtişaşlar müəyyən qədər səngiyir və yaşanan kaos aradan qalxır.

Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi bu proseslərə türklər qoşulmadılar. Əksinə, İranda kaosa önəmlənmiş Azərbaycan, Türkiyə və eləcə də İranda böyük türkdillilik - Güney Azərbaycan əhalisinin, onun öncüllərinin proseslərə təmkinli, strateji uzaqgörənliklə yanaşması böyük rol oynadı. Rəsmi Bakı və rəsmi Ankara da ilk gündən hadisələri İranın daxili işi hesab etməklə yanaşı, xarici müdaxilənin də əleyhinə çıxdı. Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan açıq şəkildə ABŞ və İsrail başda olmaqla, bir

İranda iğtişaşları itmiş saymaq olarmı?

Ekspertlər məsələ ilə bağlı fərqli mövqedədirlər

sıra ölkələrin İran və Pakistanın daxili işlərinə qarışmasının düzgün olmadığını bəyan etdi. "Yeni Müsavat"a danışan ekspert Arzu Nağıyev də bildirdi ki, İranda iğtişaşlar xaricdən idarə olunub: "ABŞ və digər maraqlı dövlətlər embarqo vaxtı onlara müəyyən şərait yaratmışdılar ki, iqtisadi problemlərini həll etsinlər. Həmin iqtisadi problemlər

rin həllindən əldə edilən vəsaitlə xərclənməli idi. Lakin buna baxmayaraq İran rejimi həmin vəsaiti fərqli istiqamətlərə - Həmsə, Hizbullah və ümumən Qərb dünyasına nəzarət üçün istifadə etməyə başladı. Bu isə Qərbi razı sala bilməzdi. Eyni zamanda Qüds məsələsində İsrail və ABŞ-ın yürütdüyü siyasətə qarşı müəyyən əks addımlar atmışdı-

lar. Bundan da əlavə Səudiyyə Ərəbistanı ilə onlar arasında məzhəb davası davam edir. Ona görə də Məshəddən başlayaraq iqtisadi məsələləri qabartdılar. Milli məsələləri qabarsaydı, bu, oradakı digər millətlərə də sirayət edə bilərdi. İğtişaşların qarşısını vaxtında almaq üçün Ruhani çıxış edərək islahatlara gedəcəyi haqqında bəyanat verdi. Bu proseslərin davam etməsi inandırıcı deyil. Çünki artıq İrana xəbərdarlıq oldu ki, istənilən zaman məsələni qabarda bilərik. Əsas məsələ kimi milli münafişə deyil, məzhəb iqtisadi məsələlərin qabarması oldu".

Politoloq Mübariz Əhmədovlu isə qəzetimizə açıqlamasında söylədi ki, Cənubi Azərbaycanda bizim liderlərimiz olduqca ağıllı və savadlı insanlardır: "Onlar problemin mahiyyətini bilir və İran hökumətinin daxilində baş verənləri doğru analiz edirlər. Belə göründü ki, İranın daxilində baş verən hadisələr sırf onların özlərinin yü-

rütdükləri səhv siyasətin nəticəsidir. Azərbaycanlılar anladılar ki, bu, milli deyil, sosial problemdir. Belə olduğu halda isə əlavə məsələ qatmaqla sosial üsyanların qarşısını alardılar. Oradakı azərbaycanlıların yaydıqları müraciətin daha dərin qatı ondan ibarətdir ki, İranda hakimiyyət uzun müddətdir sosial iğtişaş görmür və bu ilk olduğu üçün bunu zor gücü ilə yatıracaqlar. Doğrudan da elə də oldu. Azərbaycanlılar ayağa qalxsaydı, zor gücü onlara qarşı çevriləcəkdi. İranda sosial proseslərin qaydası var. Heç zaman İran inqilabları bir addımla nəticələnməyib. Orada inqilabın özünəxas gedişləri var. Səttarxan hərəkatı, Pəhləvi rejimi dövründə baş verənlər və nəhayət, İslam inqilabını qeyd edək. İslam inqilabı olana qədər İranda 4 iri toqquşma olub. Hesab edirəm ki, sosial mövzu İranda heç zaman səngiməyəcək. Çünki orada iqtisadiyyatı tez zamanda düzəltmək

mümkün deyil. Orada insanlara var ki, bank hesabında 100 milyard dollar pulu var. Başqa birisinin bank hesabında 59.4 milyard dollar vəsaiti var. Yeni ümumi iqtisadiyyat yoxdur. İran hökumətinin oradakı azərbaycanlılara münasibətinin dəyişməsinə gəlincə isə bunu da mümkün saymıram. Düşünürəm ki, İranın heç zaman milli azlıqlara münasibəti dəyişməyəcək. Çünki bu dövlət fars dövlətidir. Ona görə də orada müxtəlif milli azlıqlara qarşı münasibət aşağıdır. Hesab edirəm ki, azərbaycanlıların oradakı iğtişaşlar zamanı hansı mövqeyə tutmasından asılı olmayaraq Tehranın onlara qarşı münasibəti dəyişməz. Ancaq bizim oradakı liderlərin siyasi bacarıqlarının davamı varsa, İran hökuməti bu proseslərin yekununda sosial islahatlara gedən zaman camaatımızın vəziyyətini yaxşılaşdırma bilər".

□ Əli Rais,
"Yeni Müsavat"

ABŞ-ın Rusiyaya "bədəl ödəyəcəksiniz" təhdidi Azərbaycanı da tuta bilirmi?

Politoloq: "Vaşinqtona şah rejimi və Yeltsin komandası kimi hakimiyyətlər sərf edir..."

ABŞ prezidenti Donald Trampın milli təhlükəsizlik müşaviri Herbert Makmaster Rusiyanı sərbəst şəkildə hədələyib. O, İranda son bir həftədə baş verən iğtişaşlarla bağlı Kremlin bu ölkənin hakimiyyətinə dəstək verdiyi üçün bədəl ödəyəcəyini açıq şəkildə bəyan edib.

"Amerikanın səsi"nə müsahibə verən Makmaster İran və Şimali Koreyanın nüvə proqramlarının ABŞ və Rusiyanın maraqlarına zidd olduğunu açıqlayıb. Rusiyanın Ukraynaya hərbi təzyiqləri və Qərbdəki seçkilərə müdaxiləsi iddialarının ABŞ və Rusiya əlaqələrini pozmağa yönəldiyini vurğulayan Makmaster "Rusiyanın son zamanlar etdikləri ABŞ və Avropa ölkələrinin maraqlarına ziddiyyət yarada bilər. İrana yardım Rusiyanın işinə hansı məqamda yara bilər? Rusiya İranı dəstəkləməyə davam edərsə, bu hərəkatın qarşılığını ödəyəcək" deyib.

Politoloq Nəzakət Məmmədovaya görə, Rusiyanın İranı dəstəkləməsindən ABŞ ciddi narahatdır: "Sözsüz ki, ABŞ başda olmaqla, Səudiyyə Ərəbistanı və İsrail üçlüyü İranda hadisələrin minimum bu ölkədəki rejimin dəyişməsi, maksimum onun zəifləməsi və parçalanması ilə nəticələnməsini istəyirdi. Lakin İran da

tək deyildi və onu da dəstəkləyən ölkələr var ki, onlardan biri Rusiyadır. Rusiya-İran əməkdaşlığı sanksiyalar dövründə Buxəhrdə nüvə elektrik stansiyasının tikilməsi və onun fəaliyyətinə tutmuş, İrana S-300 satılmasınadək bir çox sahələri əhatə edirdi. Suriya məsələsində də bu iki ölkənin maraqları demək olar ki, çox yaxındır. Astana prosesi, Soçi samiti də bu yaxınlığı bir daha sübut etdi. Rusiya İranı dəstəkləyir. Çünki bu, onun geosiyasi maraqları ilə ziddiyyət təşkil etmir. Yaxın Şərqdə İranın liderlik ambisiyaları Rusiyaya zərər vurmur, çünki Rusiya burada müəyyən geosiyasi, hərbi və neft maraqlarını həyata keçirmək istəyir ki, buna da İran mane olmur. Əksinə, Rusiya İranda kaos yaranarsa, bunun MDB-nin cənub sərhədlərindən öz ərazisinə yayılmasından narahatdır və İranda sabitlik Rusiyaya çox lazımdır. İran İŞİD və digər terror təşkilatlarının cənubdan

Orta Asiyaya və ya Cənubi Qafqaza yayılmasının, oradan isə Rusiyaya keçməsinin qarşısında siperdir. İki ölkə ABŞ-ın Əfqanıstanda olmasından narahatdır, milyonlarla dollarlıq iqtisadi əməkdaşlıq kontraktları var və s. Belə bir şəraitdə, ABŞ bu iki ölkənin həmrəyliyindən narazıdır. O, əlbəttə ki, hər iki ölkədə həm hakimiyyətlərin dəyişməsinə, özünə loyal rejimlərin gəlməsinə, həm də bu ölkələrin zəifləyərək onun planlarına mane olmasını istərdi. ABŞ-a şah rejimi və Yeltsin

komandası kimi hakimiyyətlər sərf edir. ABŞ və İsrail İranda hadisələrə çox yaxından müdaxilə edə bilmədi. Bu ölkənin xüsusi xidmət orqanlarının sərtliyi, əhali arasında xarici ölkələrlə əməkdaşlıq edən şəxslərə qarşı edam cəzasının olması, eləcə də rejimin illər boyu ABŞ və "sionist rejim" adlandırıldığı İsrailə qarşı təbliğatı insanları xarici təsire düşməkdən çəkindirir. Eləcə də, İngiltərə və Rusiya kimi güclü kəşfiyyat orqanları olan ölkələrin İrana dəstək verməsi, onu yüksək səviyyə-

də zəruri informasiya ilə təchiz etməsi də böyük rol oynadı. Məsələn, İranda hadisələr başlamazdan 19 gün əvvəl İngiltərənin xarici işlər naziri Consonun Tehrana səfər edərək "M1-6" kəşfiyyat orqanının iğtişaşlara hazırlıq getməsi barədə əldə etdiyi məlumatları İran rəhbərliyinin nəzərinə çatdırırdı. Eləcə də, Rusiya İrana bu və digər sahələrdə hər cür dəstək verir. Məhz onların birliyi Yaxın Şərqdə Əsədin hakimiyyətə qalmasını, Suriyanın bütövlüyünün saxlanmasını təmin etdi, İŞİD-in iflasını sürətləndirdi, kürd dövləti yaranmasını əngəllədi və s. Bütün bunların hər birində Əsəd məsələsi istisna olmaqla, Türkiyənin də böyük zəhməti qeyd olunmalıdır".

Politoloq onu da qeyd etdi ki, Rusiya, İran, Türkiyə faktiki ABŞ-ın maraqlarına meydan oxudular və ABŞ da fürsət düşdükcə bunun əvəzini çıxmağa çalışır: "Burada iki yol var: radikal müdaxilə və seçkilərə müdaxilə. Radikal müdaxilə silahlı yolla hərbi çevriliş cəhdi Türkiyədə edildi və baş tutmadı. İran və Rusiyada isə bu, ümumiyyətlə mümkün deyil. Çünki Türkiyənin hərbi sistemi uzun illər ABŞ və NATO ilə bağlı olub, amerikalıların ordu vasitəsilə bunu etmək imkanı var idi. Rusiya və İranda isə daxildən silahlı dövlət çevrilişi mümkün deyil, xarici müdaxilə isə ABŞ üçün böyük riskdir. Alen Dallesin belə bir fikri var: "Kəşfiyyat o zaman lazım olur ki, hərbi qüvvələrin müdaxiləsi həddən artıq risklidir, diplomatiya isə səmərəsizdir". İran və Rusiyaya münasibətdə məhz belə bir vəziyyətdir, eləcə də Türkiyəyə. Ona görə də ABŞ-ın əsas ümidi seçkilərdir. Seçkilərdə qərbpərəst müxalifə-

tə dəstək verilməsi, eləcə də ölkədə iğtişaşlar yaradılması ABŞ-ın əsas planlarına daxil olan məsələdir. Eyni zamanda bu ölkələrə sanksiyaların tətbiqi vasitəsilə ölkənin iqtisadi vəziyyətini pisləşdirmək və beləliklə də əhali arasında narazılıq yaratmaqla hakimiyyət dəyişikliyinə nail olmaq istəyirlər. Məsələn, Rusiyada 2018-ci il seçkilərində yeni sanksiyalar paketinə start verməklə, Türkiyədə 2019-cu il seçkilərində AKP-nin səslərinin bölünməsi üçün müxtəlif vasitələrə əl atılması, bununla da Ərdoğan və Putinin hakimiyyəti itirməsinə çalışılacağı istisna olunmur".

Müsahibimiz bu təhdidin Azərbaycandan yan keçib-keçməsinə də toxundu: "Azərbaycanda bu il seçkilər olacaq, eləcə də digər region ölkələrində müəyyən illərdə seçki prosesi baş verəcək. ABŞ-ın burada da seçkilərə öz maraqlarını təmin etməyə çalışması aydındır. Bütün dünyada, maraqlı hesab etdiyi hər bir regionda olduğu kimi, Azərbaycanda da seçkilərin ABŞ-ın diqqət mərkəzində olacağı şübhəsizdir. ABŞ hər bir ölkənin spesifik xüsusiyyətindən çıxış etməklə seçkilərə təsir göstərərək, oradan istədiyi nəticəni əldə etməyə çalışır. Məsələn, Azərbaycanda silahlı çevriliş cəhdi, qiyam dövrləri artıq tarixdə qalıb və daha çox müxalifət qüvvələrinə, eləcə də ictimai təşkilatlara, müəyyən şəxslərə dəstək verməklə təsir göstərməyə çalışıla bilər. Yaxud güzəştərlər əldə etmək üçün hakimiyyətə müəyyən təzyiqlər göstərməyə çalışıla bilər. Lakin seçkilərə radikal müdaxilə inandırıcı deyil".

□ Cavanshir ABBASLI
"Yeni Müsavat"

Prezident İlham Əliyev bir neçə gün öncə Yanardağ qoruğundakı vəziyyətlə tanış olub və buradakı şəraitin dözülməz olduğunu bildirdi. Dövlət başçısı qeyd edib ki, bu qoruğa həm Azərbaycan vətəndaşları, həm də çoxsaylı turistlər gəlir və buradakı şərait ölkəmizin bugünkü inkişaf səviyyəsinə uyğun deyil.

Prezident İlham Əliyev aidiyyəti dövlət qurumlarına ciddi tapşırıq verib ki, bu dözülməz vəziyyət qısa müddət ərzində aradan qaldırılsın, Azərbaycan vətəndaşları və turistlər üçün yüksək standartlara cavab verən şərait yaradılsın.

"Yeni Müsavat"ın əməkdaşı mövzunun aktual olduğunu nəzərə alaraq, Yanardağda olub. Reportyorlarımız zaman-zaman bu məkandan reportajlar hazırlayıblar, bol-bol foto və videolar çəkiblər. Amma bu dəfə durum fərqlidir: çünki ortada biz jurnalistlərlə yanaşı, dövlət başçısının da tənqid etdiyi məqamlar var. Doğrudur, xəbərlərdən heç birində İ.Əliyevin bu məkandakı durumu niyə dözülməz adlandırması, nələrdən narazı qalması öz əksini tapmayıb. Bizsə yolu əlimizə alıb, Yanardağa gedən yoldan başlayaraq, onun daxilindəki vəziyyətə qədər hər şeyi təhlil etdik.

Biz şəxsi maşınla getdiyimiz üçün ictimai nəqliyyat problemi yaşamadıq. Amma xüsusən soyuq qış aylarında bura gedib, isti odun yanında qızınmaq istəyənlər bir neçə vasitə ilə bura yetişə bilərlər. Yanardağın düz qarşısına gələn 217 sayılı avtobus var. Bu avtobus metronun "Koroglu" stansiyası - Məhəmmədi kəndi - Yanardağ istiqamətində hərəkət edir. Bundan başqa, Mehdiabad qəsəbəsindən də bəzi avtobuslar o istiqamətdə hərəkət edirlər.

Amma şəhərdən, Binəqədi qəsəbəsi ilə Mehdiabada tərəf hərəkət edəndə yolda hər hansı aydınladıcı lövhə ilə qarşılaşa bilməzsən. Sadəcə, Mehdiabaddan Yanardağa, sağ tərəfə döndəndə orada bir lövhə sizə yolu işarə edir. Ondən sonra get ki, gedəsən. İntuisiyasına güvənənlər Yanardağı asanlıqla tapa bilir. Güvənməyənlər isə bizim kimi yolda xeyrixah insanların yardımından istifadə edir. Əgər Mehdiabaddan, lövhənin olduğu yerdən sağa dönersəniz, "Yanardağ hansı tərəfdədir" deyə soruşduğunuz hər kəs sizə çox bəsit bir cavabla qarşılıq verəcək: "Düüpbədüz gedin..."

Bəli, düpbədüz gedib, Yanardağın düz qarşısına çatırıq. Həftənin şənbə günü, saat 16-17 radələridir. Bizimlə birlikdə qoruğun ərazisinə onlarla turist daxil olur. Böyük əksəriyyəti ərəblər, qalanı isə ruslardır. Kassa qapalıdır deyəsən. Çünki hamımız asanlıqla, bilet almadan, hər hansı yoxlamadan keçmədən içəri daxil olur. Amma bura girişin biletli olduğunu bilirəm. Daha öncəki səfərlərimdən və hazırda kassa "budka"sının üstündəki elanlardan.

Biletlər yerli və xarici vətəndaşlar üçün 2 AZN, tələbələr üçün 1 AZN, məktəblilər üçün 20 qəpikdir.

Ekskursiya xidməti (1 qrup üçün 25 nəfərədək 5 AZN), tələbələr üçün 3 AZN, məktəblilər üçün 1 AZN.

Sənədli, elmi-populyar filmlərin çəkilişi - 150 manat;

Bədii filmlərin çəkilişi - 300 manat;

kal dağ düz 14 əsrdir ki, yanır. 7-ci əsrdə şimşək nəticəsində yanmağa başlayıb. İndi isə nə qar, nə yağış, nə də çovğun onu söndürə bilir. Dağda alovu yaranan maddə metan qazı ilə kükürdün qarışığıdır. Sözügedən maddə istifadə üçün yararsızdır və onu yandımaq qeyri-mümkündür. Belə qazın yanması yalnız açıq havada baş verir. Bağlı məkanda isə partlayış yaradır. Yan-

duğu məkanda fəvqəladə halların, neqativ gəlişmələrin baş verməsi qaçılmazdır.

Bununla belə, ətrafda yanğınsöndürən balon, təhlükəsizlik alətləri gözə dəymir. Allah gös-tərməsin, baş verəcək hansısa bir kiçik yanğında kim, necə, hansı sürətlə müdaxilə edəcək, bu, sual yaradırdı.

Əraziyə gəlincə, Yanardağ qoruğuna 64,55 hektar ərazi ay-

Qoruğun rəsmi saytında da qeyd edilib ki, orada yerləşən Qırməki vadisi yerli xalqın ləhcəsində "qır məkani" anlamına gəlir və təxminən 10 hektar sahəni əhatə edir. Burada ta qədim zamanlardan neft laylarının yer səthinə yaxın olması səbəbi ilə öz-özünə üzə çıxan neft - qum və palçıqla qarışaraq soyuduqdan sonra qırabənzər kütlə əmələ gətirib. Yerli əhali bu təbii məhsuldan evlərinin

Təhlükəsizlik, bələdçisizlik... problemi ilə yanaşı, şəraitisizliyi də bura əlavə edək. Tamam, adı üstündə- tarixi məkən. Amma şəraitisizlik o səviyyədedir ki, bura gələn heç bir turistin rahatlığı nəzərə alınmayıb. Oturmağa normal bir yer yoxdur, cəmi bir skamya xaricində. İnsanlar bu səbəbdən də pilləkənlərin üstündə özlərinə yer etməyə çalışırlar. İşıqlandırma sistemi sıfır vəziyyətdə. Halbuki xüsusən də gün batandan sonra oranı görmək istəyənlərin qaranlıq bir ərazidə gəzməsi təhlükəli sayıla bilər.

Və ən önəmli məqam. Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, Yanardağın gözəlliyi daha çox qış fəslində özünü göstərir. Soyuqdan tır-tır əsəndə gəlib, dağın alovunda qızırırsan və ürəyindən bir isti çay, kofe... içmək keçmirmi? Xatırladıram ki, daha öncə bu məkanda çay dəsgahı verilməmiş. Amma nə az, nə çox 10 manata. Dediğim kimi, dəsgah formasında. Bir stəkan çay içmək söhbəti yox idi. Sonra bu, tənqidlərə səbəb oldu və çay tamamilə qadağan olundu. İndi kim istəyirsə, özü ilə termosunda çay, kofe gətirir və içir.

Ərəb turistlər ancaq şəkil çəkdiilər - anlamadan, dinləmədən...

Amma yenə də turistlər məsələsinə qayıtmaq istərdim. Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, mən Yanardağda olduğum zaman bir avtobus dolusu turist məkana gəldi. Amma onları nə qarşılayan, nə də Yanardağ barədə məlumat verən oldu. Halbuki hər 25 nəfərə bir bələdçi xidmət göstərsə və buna görə 5 manat qazansaydı, bundan qoruq da qazanardı, turistlər də. Bu səbəbdən də turistlər cəmi 10 dəqiqə həmin ərazidə olub, selfilər, foto və videolar çəkdiilər. Necə deyərlər, anlamadan-dinləmədən...

Qoruğun ərazisində isə suvenir əşyaları satan kiçik mağaza vardı. Turistlər ordan nə alırlar, mağazaya nə qədər qazanc verdilər, bilmirəm. Hərçənd ki, ərəb turistlərin son zamanlar çox xəsisləşməsi ilə bağlı satıcıların yaydığı informasiyalar var: onlar baxırlar, amma almırlar...

Yanardağ qoruğunun ümumi mənzərəsinə baxanda isə... Fotolardan da aydın görəcəksiz ki, köhnəlmiş pəncərələr, təmirsiz qapılar daha çox diqqət çəkir. Etiraz etmirik, bura qoruyduq və əl deyilməməli, təbii qorunub saxlanmalıdır. Amma bu tarixi abidələr üçün keçərlidir, işçilərə görə nəzərdə tutulmuş kiçik bina üçün yox. Onun təmiri, ən azı normal duruma gətirilməsi o qədər də böyük məsrəf və zaman tələb etmir.

Və beləcə bir həftə sonunun yarım saati Yanardağ ərazisində keçir. Yuxarıda da bir-bir sadaladığımız kimi, qüsurlar çox, aradan qaldırınsa yox. Unutmayaq ki, bu məkən tək pafoslu şairlərin həyatından çəkilən sənədli filmlər, AZTV verilişləri, ya da manis klipləri üçün məkən deyil. Bura canlı tarixdir və tarixi qoruq da bizim əlimizdədir.

□ **Sevinc TELMANQIZI**
Fotolar Müəllifindir

Yanardağda şərait niyə dözülməzdir...

Əməkdaşımız prezidentin tənqid, ərəblərin sə "işğal" etdiyi məkandan yazır

Verilişlərin çəkilişi - 200 manat;

Kliplərin çəkilişi - 200 manat; Vertolyotdan çəkiliş - 200 manat;

Tədbirlərin keçirilməsi - 300 manat;

Abidələrin reklam məqsədli çəkilişi - 200 manat;

Fotoreklam üçün çəkilişlər - 100 manat;

Amma bir maraqlı məqamı vurğulamadan keçmək mümkün deyil. Elanlar ingilis dilindədir. Azərbaycan dilində versiyası yoxdur. Daha öncə öz dilimizdə versiyası olduğunu bilirəm, çünki gözümlə görmüş və fotosunu çəkmişdim. Budəfəki fotolara diqqət edin, yazdıqlarına əmin olacaqsız.

Günlərdən şənbə, saat 16-17 arası olsa da, nə nəzarətçi görürük, nə də bələdçi. Halbuki turistlərin ən çox ziyarət edə biləcəyi gün və mövsümdür. Ən önəmli qüsurlar bu olsa gerek. Düşünün ki, onlarla turist gəlir, Yanardağın fonunda şəkil çəkdirir, selfi edir və çıxıb gedir. Bir izahat verən yox.

İzahat isə budur ki... Bu uni-

ğının üzərinə yağış yağdıran zaman isə o, daha da güclənir. Adı günlərdə alovun hündürlüyü 10-15 metrə çatır. Amma yanğından il-dən-ilə azalır. Dağ hər il bir neçə santimetr geri gedir. Bu da o deməkdir ki, dağın ərazisi yanaraq balacalaşır.

Yağış yağanda alovun daimi çıxdığı yerlərdən əlavə, digər yerlərdən də alov çıxır. Qış fəslində kükürd daha çox üzə çıxaraq, alovu şiddətləndirir.

Dağın yuxarı ərazisinin hündürlüyü 116 metrdir. Bura Abşeronun ən hündür zirvəsi hesab olunur və dəniz səviyyəsindən 86 metr yüksəkdir.

Bələdçi yoxdur, amma məlumatlar var...

Yanardağ Abşeron rayonunun Digah qəsəbəsi ilə Məhəmmədi qəsəbəsi arasında, xəritə ilə desək, Məhəmmədi-Digah şosse yolunun sol istiqamətində yerləşir.

Yanardağa giriş gecə saat 12-yə qədər mümkündür. Amma bələdçi xidməti saat 18.00-da yekunlaşır. Amma ərazinin mühafizəçiləri daim orda olur. Çünki bütün hallarda odun-alovun ol-

nlıb. Bu əraziyə Qurd yuvası, min yaşı olan iki qəbiristanlıq və qədim məscid, Qotur su bulağı, Əli daşı, Kardaşı, Qırməki vadisi və Yanardağ daxildir.

Bu ərazi düz 2007-ci ildən, daha konkret desək, həmin ilin 2 may tarixindən etibarən dövlət tarix-mədəniyyət və təbiət qoruğu sayılır. Yanardağın əks istiqamətində yanan üç təpə olub. İndi isə həmin təpələrdəki alov sönmüb. Bakının rəmzi hesab olunan üç yanar alov dili və dəniz simvolu da Yanardağın mövcudluğuna istinadən qəbul edilib.

damlarını yağışdan qorumaq üçün bacarıqla istifadə edib. Sonralar ələ qazılan ilk neft quyuları da məhz bu ərazidədir. Dərinliyi 35-40 metrə çatan bu quyuların bir neçəsi bu günümüzdə qədər mühafizə olunmaqdadır. Ərazi neft kəşfiyyatı və bununla bağlı gedən geoloji proseslərlə məşğul olan insanlar üçün indi də böyük maraq kəsb etməkdədir.

Məkən qaranlıq, çay yox, su yox...

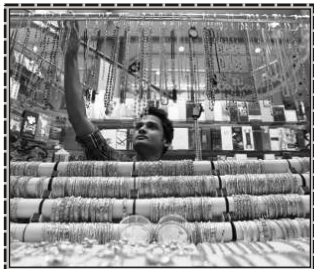
Keçək Yanardağda bizi narazı salan digər məqamlara.

ÜSƏVAT

Son səhifə

N 3 (6892) 8 yanvar 2018

Dünyanın ən uzun boyunbağı hazırlandı

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində uzunluğu 5.52 kilometr olan qızıl boyunbağı hazırlanıb. Çox yaxın zamanda bu yuvəlir məmulatı "Ginnesin rekordları kitabı"na girəcək. Bu barədə lenta.ru saytı yerli qəzet "The National"ə istinadən xəbər verib. Nəşrin xəbərində görə, boyunbağının çəkisi 256 kilo, məbləği isə 6 milyon dollardır. Onun hazırlanması üçün 45 gün boyunca 100 nəfərə yaxın adam çalışıb. Hazırlanma prosesində qızıl boyunbağı bir neçə dəfə qırılıb. Boyunbağıya Dubayın qədim hissəsində yerləşən və turistlər arasında populyar olan "Qızıl Bazarı"nda baxmaq olar.

Boyunbağı 1 fevrala qədər davam edəcək 20-ci Ticarət Festivalına az qalmış hazırlanıb. Bu müddətdə ticarət mərkəzləri və mağazalarda alıcılara 70 faizlik endirimlər nəzərdə tutulub. Məlumatda qeyd edilib ki, dünyanın ən uzun boyunbağı "Ginnesin rekordları kitabı"na daxil ediləndən sonra onu hissələrə bölərək satacaqlar. Hər hissənin üzərində unikal kod olacaq və bu kod onun dünyanın ən uzun boyunbağısının bir hissəsi olduğunu ifadə edəcək. Qolbağı və boyunbağının qiyməti 1000 dollara yaxın olacaq.

Lenta.ru saytı xatırladır ki, bundan öncə BƏƏ-də hazırlanan ən uzun boyunbağının uzunluğu 4.28 kilometr olub. Və hadisə 1999-cu ildə baş verib.

Kirpilər pəhrizə məcbur etdilər

Israilli mütəxəssislər 10 kirpini sərt pəhrizə oturdublar. Buna səbəb onların həddən artıq kökəlməsi olub. Heyvanlara eyni zamanda fiziki tapşırıqlar da təyin edilib. Bu haqda "Reuters" Agentliyi xəbər verib.

Heyvan müdafiəçiləri izah ediblər ki, heyvanlar küçədə həddən artıq çox yedikləri üçün bu, piylənməyə səbəb olub. "Bir çox insanlar evlərinin qabağında evsiz pişiklər üçün yemək qoyurlar ki, bu, əslində çox yaxşı haldır. Amma problem ondadır ki, vəhşi heyvanlar da var ki, onları yeyirlər". Bunu da ictimai fəal Bekka Rifkin deyib.

İki ay əvvəl tapılan böyük kirpildən birinin çəkisi 1.6 kq olub. Bu isə böyük kirpi üçün məqbul olan çəkiden 2

dəfə artıqdır. Pəhriz nəticəsində kirpi 120 qram arıqlayıb. Hazırda kirpilər Ramat-Qan zooparkında saxlanırlar. Onlar normal çəkildə

rinə qayıdan kimi azadlığa buraxılacaqlar.

Papağın içindəki yazı qadını əsəbiləşdirdi

Kent qraflığının Aşford şəhərində yaşayan 52 yaşlı Şan Robson qızının papağındakı yazı oxuyanda dəhşətə gəlib. Belə ki, papağın içində yuyulmaq üçün təlimatda "ya da anana ver, o, yuyacaq"

sözləri qeyd olunub.

Robsonun sözlərinə görə, məhz bu brend daim özünü feminizmin tərəfdarı kimi təqdim etsə də, qadın ayır-seçkiliyini təbliğ edən şüarlar yayır, zarafatlar edir. O, hesab edir ki, bu mesaj müasir gənclərdə yanlış təəssürat yaradır: "Mənim qızım xahiş etdi ki, papağının içinə diqqətlə baxım. Çünki bu, olduqca yanlış bir yanaşma idi. Mən başa düşürəm ki, bu, bir zarafatdır. Amma baxırdı 1960-cı illər deyil. Ona görə də belə mesajlar əvəzinə kişilərin də ev işlərini görə biləcəyi mesajını yaymaq lazımdır".

Çox sevən insan zəhərlənir

Birine aşiq olarkən yaşadığımız hisslər bizə hər nə qədər, xoş, maraqlı görünərsə də, psixoloqların sözlərinə görə, həddindən artıq sevgi insanları asanlıqla "zəhərləyir" bilir. Bu zəhərlənmə isə birbaşa olaraq insanın ruhuna təsir etdiyi üçün tez zamanda hansısa dərmanlarla sağalma mümkün deyil. Üsküdar Universitetinin psixoloqu Zehra Erol sevgi zəhərlənməsinin insan psixologiyasında kifayət qədər ciddi fəsadlar yaratdığını bildirir və sevgililəri bu məsələdə xüsusilə diqqətli olmağa çağırır.

Psixoloqların sözlərinə görə, qarşısındakı insana həddindən çox bağlanan, sevən insan əsas diqqətini sevgilisinə, münasibətinə ayırdığı üçün o digər mövzular barəsində sağlam düşüncə bilmir. Bu zaman sevən şəxsin ovqatı da birbaşa olaraq qarşısındakı şəxsin ona göstərdiyi münasibətdən, diqqətdən asılı olaraq dəyişir.

Gün ərzində sevgilisindən xoş söz eşitməyən, diqqət görməyən şəxslər ətrafdakılarla daha əsəbi davranırlar.

QOÇ - Ümu

mi ovqatınız yüksək olduğundan xırda gərginliklər gözüncə görünməyəcək. Amma mistik düşüncələrə də qapılmaq olmaz. Başınızın üstündə yalnız Tanrı qüdrətini hiss edin.

BUGA - Ağıllı

addımlarınız ətrafda hər şeyin xeyrinə dəyişəcəyinə təkan verməkdədir. Bu isə gün ərzində fəaliyyətlə bağlı uğurlarınızın start götürməsinə imkan yaradacaq.

ƏKİZLƏR - Daxili

gərginliyiniz günorta saatlarından etibarən aradan qalxmağa başlayacaq. Bu isə nəzərdə tutduğunuz planların icrasını sürətləndirəcək. Amma sözünüzün ağası olmağı da bacarın.

XƏRÇƏNG - Astroloji

göstəricilərə görə, qarşınızda anlaşılmaz bir gün dayanıb. Odur ki, bu tarixdə qeyri-ənənəvi işlərə aludə olmamalı, sabitliyinizi təmin etməlisiniz. Səhhətinizi qoruyun.

ŞİR - Nahara

qədərki süstlüyünüzü nəzərə almasaq, qalan müddətdə işləriniz qaydasında gedəcək. İndi siz puldan daha çox münasibətləri tənzimləməyə səy göstərməlisiniz. Digər işlər düzəldir.

QIZ - Bu gün

özünüzü olduqca ciddi aparmalısınız. Çünki istənilən xırda zarafat münaqişəyə səbəb ola bilər. İmkanlı adamlar vasitəsilə problemlerinizi aradan qaldırmağa çalışın.

TƏRƏZİ - Bürcünüz

də bərqərar olan mənfi yüklü Ay sizə ümumi gərginlik vəd edir. Bu isə hər addımda daha da ehtiyatlı davranmağınızı tələb edir. Yeni təkliflərə razılıq verməyin.

ƏQRƏB - Bəxtinizə

təzadlı gün çıxıb. Belə ki, nahara qədər qarşılaşacağınız uğurlar sonrakı müddətdə tamamilə əks istiqamətə yönəli bilər. Odur ki, yalnız günün birinci yarısında aktiv olmalısınız.

OXATAN - Astroloji

göstəricilər qismən gərgin gün yaşayacağınızı bəyan edir. Hər hansı mübahisəyə, riskli iş və sövdələşmələrə "yox" deməlisiniz. Günorta saatlarında xətakar insanlardan uzaq olun.

OĞLAQ - Qarşınızda

duran vəzifələrin öhdəsindən məsuliyyətlə gəlməyə çalışın. İndi nüfuzunuzu artırmaq üçün imkanlarınızı genişdir. İşdən sonra yaxınlıqda yaşayan ünvanlara qonaq getmək olar.

SUTÖKƏN - Yaxşı

olur ki, bütün vacib işlərinizi bu gün başa çatdırarsınız. Ən azı ona görə ki, sonrakı günlərdə buna imkan tapmayacaqsınız. Özünüzü hər addımda bədxahlardan qorumağa çalışın.

BALIQLAR - Əgər

maddi vəziyyətiniz imkan vermirsə, uzaq yola çıxmaq planınızı təxirə salın. Yoxsa səfər boyu gərginlik sizdən əl çəkməyəcək. Şəxsi büdcənizin qayğısına qalmağa çalışın.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYYAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Zahid SƏFƏROĞLU

Lisensiya N: B 114
SAYI: 5.100